

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 165 (7090)

ATƏT-in qərəzi təzyiq, yoxsa təhdiddir?

11 sentyabr 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycan COP29-a yüksək səviyyədə ev sahibliyi edəcək

Dövlət başçısı Bakı Olimpiya Stadionunun ərazisində COP29-a hazırlıqla bağlı görülən işlərlə tanış olub

Hayların oynadıqları TƏHLÜKƏLİ OYUNLAR

İran Zəngəzurdan nə istəyir?

Məktəbli forması: bazarda daha sərfəli

Sivil dünya - vətəni və dini olmayan terrorçu

Uşağını döyənlər necə cəzalandırılmalıdır?

"Qərb Cənubi Qafqaza yenidən "od vurmaq" üçün fürsət gözləyir"

Azərbaycan COP29-a yüksək səviyyədə ev sahibliyi edəcək

Dövlət başçısı Bakı Olimpiya Stadionunun ərazisində COP29-a hazırlıqla bağlı görülən işlərlə tanış olub

nın əsas idman məkanı kimi istifadə edilmişdir və eyni tədbirin açılış və bağlanış mərasimlərinə və atletika idman növünə ev sahibliyi etmişdir. Məkan Azərbaycan Futbol Komandasının oyunlarına və konsertlərə ev sahibliyi edir. AVRO-2020 Avropa Çempionatının qrup və final mərhələsinə ev sahibliyi edib. 2019-cu ildə burada UEFA Avropa Liqasının finalı keçirilib. Bakı Olimpiya Stadionu aralarında "Allianz Arena", "Aviva Stadium", "Nou Kamp" və "Santyaqo Bernabeu" kimi dünyaca məşhur stadionlar olan UEFA-nın Elit Stadionları siyahısına daxil edilib.

"YAŞIL ENERJİ"

Azərbaycan beynəlxalq ictimaiyyətin etibarlı və məsuliyyətli üzvü kimi iqlim dəyişmələrinin fəsadlarına qarşı mübarizədə fəal mövqə göstərir. Azərbaycanın 2030-cu ilə qədər sosial-iqtisadi inkişafa dair beş milli prioritetindən biri "Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi" kimi müəyyən edilmişdir. Həmin prioritetə uyğun olaraq, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşılıqların bərpası və artırılması, su ehtiyatlarından və dayanıqlı enerji mənbələrindən səmərəli istifadənin təmin edilməsi istiqamətində işlər aparılır.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası - COP29 kimi mötəbər bir tədbirin Azərbaycanda keçirilməsi ilə əlaqədar yekdil qərarın verilməsi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Azərbaycana böyük hörmət və etimadın, eləcə də ölkəmizin milli, regional və global səviyyədə ətraf mühitin qorunması, iqlim dəyişmələrinin qarşısının alınması işinə töhfəsinin təqdir olunmasının göstəricisidir. Bu, tədbir Qoşulmama Hərəkatına sədrliyimiz və Təhlükəsizlik Şurasına üzvlüyümüzdən sonra xarici siyasətimizin ən böyük uğurudur. Eyni zamanda, son zamanlar Azərbaycana qarşı çirkin kampaniya aparan bəzi dairələrə tutarlı cavab oldu. COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi 2024-cü ilin ən mühüm hadisəsi və ölkəmizin yaşıl iqtisadiyyata keçid strategiyasının təzahürüdür.

Ölkəmizdə beynəlxalq tədbirlərin təşkili Azərbaycan dövlətinin sülhsevər olduğunu və multikulturalizm siyasətini bir daha dünya ictimaiyyətinə təqdim edir. Beynəlxalq miqyaslı tədbirlərin keçirilməsi üçün ölkəmizə olan etimad Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin uğurlu xarici siyasəti sayəsində Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə etibarlı tərəfdaş kimi tanınmasının göstəricisidir. Eyni zamanda, bütün bu tədbirlər Azərbaycanın gücünü, potensialını və təşkilatçılıq qabiliyyətini bir daha nümayiş etdirir. Beynəlxalq tədbirlərə yüksək səviyyədə ev sahibliyi edən Azərbaycan COP29-un təşkili baxımından üzərinə düşən vəzifəni layiqincə yermək məqsədi ilə tədbirlər həyata keçirir. Prezident İlham Əliyevin 2024-cü ili "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan etməsi Azərbaycanın davamlı inkişaf istiqamətindəki global səylərin önündə olmasına sadıqlığını nümayiş etdirən strateji addımdır. COP29-a hazırlıqla bağlı isə Prezidentin müvafiq sərəncamı ilə Təşkilat Komitəsi yaradılıb, əlaqədar qurumlar səfərbər edilib.

Bu mötəbər tədbirə Azərbaycanın evsahibliyi etməsi təkə beynəlxalq ictimaiyyətin ölkəmizə etimadının göstəricisi deyil, həm də iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə əhəmiyyətli işlərin aparılması üçün əlverişli fürsət və bö-

yük məsuliyyətdir. COP29-a hazırlıq sürətlə aparılır. Ölkəmizdə hazırlıqla bağlı həyata keçirilən tədbirlər sırasında müxtəlif təşkilatlar tərəfindən təşkil olunan təlimlər də xüsusi rol oynayır. COP29-a yüksək səviyyədə evsahibliyi edəcək Azərbaycanda hazırlıq işləri geniş vüsət alıb. Ölkəmizdə COP29-un yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün bütün zəruri tədbirlər görülür, lazımı infrastruktur yaradılır.

AZƏRBAYCANDAKI ƏN BÖYÜK STADION - BAKI OLİMPIYA STADIONU

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Bakı Olimpiya Stadionunun ərazisində COP29-a hazırlıqla bağlı görülən işlərlə tanış olub. COP29 məkanının tədbirə hazırlıq vəziyyətinə gətirilməsi barədə Prezident İlham Əliyevə məlumat verilib. Eyni zamanda, dövlətimizin başçısına ümumilikdə bu tədbirlə bağlı stadionun 49 hektarlıq perimetrində Mavi Zona üzrə aparılan tikinti işləri, məkanların dizaynı, qonaqlar üçün müxtəlif xidmətlərin təşkili, paytaxtda nəqliyyat əməliyyatlarının hazırlığı, qonaqların yerləşdirilməsi prosesi və digər işlər barədə məlumat verilib. Həmçinin 8 hektar ərazidə qurulan Yaşıl Zona ilə bağlı görülən işlər məruzə edilib.

Qeyd edək ki, Bakı Olimpiya Stadionu Azərbaycandakı ən böyük stadiondur. 2015-də baş tutan Bakı-2015 1-ci Avropa Oyunları-

NÖVLƏRİNİN YARADILMASI VƏ YAŞIL ENERJİNİN DÜNYA BAZARLARINA NƏQLİ HAZIRDA BİZİM ENERJİ SİYASƏTİMİZİN PRIORİTETİDİR"

Azərbaycan 1990-cı il ilə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istilik effekti yaradan qazların emissiyalarının 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılmasını hədəf kimi götürmüşdür. İşğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur, eləcə də Naxçıvan Muxtar Respublikası yaşıl enerji zonası elan olunmuşdur. Azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı bərpa və yenidənqurma prosesində ətraf mühitin qorunması prioritetdir. Həmin ərazilərdə "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" kimi innovativ yanaşmalar tətbiq edilir, ekosistem bərpa olunur. Azərbaycan elektrik enerjisi istehsalının qoyuluş gücündə bərpa olunan enerji mənbələrinin payının 2030-cu ilə qədər 30 faizə çatdırılmasını hədəfləyir.

Vurgulayaq ki, COP29-u ən yüksək səviyyədə keçirilməsi məqsədi ilə hazırlıq işlərinin layiqincə aparılması üçün dövlət başçısının məlum sərəncamı ilə Təşkilat Komitəsi yaradılıb. Bu tədbir böyük mahiyyətə daşıyır. Belə ki, COP29 iqlim dəyişikliyinə yeni yanaşma-

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Milli Paralimpiya komandası üzvlərinin bir qrupunu təltif edib

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Milli Paralimpiya komandası üzvlərinin təltif edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, Sərəncama əsasən, iki nəfər "Şöhrət" ordeni, iki nəfər 1-ci dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni, iki nəfər 2-ci dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni, bir nəfər 3-cü dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni, bir nəfər 1-ci dərəcəli "Əmək" ordeni, iki nəfər 2-ci dərəcəli "Əmək" ordeni, 2 nəfər 3-cü dərəcəli "Əmək" ordeni, dörd nəfər "Tərəqqi" medalı, dörd nəfər isə "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu" ilə təltif edilib.

İdmançılar və onların məşqçiləri bu mükafatlara Fransanın Paris şəhərində keçirilən XVII Yay Paralimpiya Oyunlarında Azərbaycan Respublikasının idmançıları və onların məşqçiləri üçün yüksək nəticələrə görə mükafatların müəyyən edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, birinci yeri tutan hər bir idmançıya iki yüz min manat, onun məşqçisinə yüz min manat, ikinci yeri tutan hər bir idmançıya yüz min manat, onun məşqçisinə əlli min manat, üçüncü yeri tutan hər bir idmançıya əlli min manat, onun məşqçisinə isə iyirmi beş min manat mükafat müəyyən edilib. Nazirlər Kabinetinə bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etmək tapşırılıb.

Prezident İlham Əliyev, həmçinin "Fransanın Paris şəhərində keçirilən XVII Yay Paralimpiya Oyunlarında Azərbaycan Respublikasının idmançıları və onların məşqçiləri üçün yüksək nəticələrə görə mükafatların müəyyən edilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, birinci yeri tutan hər bir idmançıya iki yüz min manat, onun məşqçisinə yüz min manat, ikinci yeri tutan hər bir idmançıya yüz min manat, onun məşqçisinə əlli min manat, üçüncü yeri tutan hər bir idmançıya əlli min manat, onun məşqçisinə isə iyirmi beş min manat mükafat müəyyən edilib. Nazirlər Kabinetinə bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etmək tapşırılıb.

lar yaradacaq və müxtəlif maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlığı təşviq edəcəkdir. Əlbəttə ki, yaşıl enerjinin inkişafı və yaşıl enerjinin dünya bazarlarına çıxışı hazırda Azərbaycanın enerji siyasətinin prioritetidir.

BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmizə növbəti dəfə böyük etimad və böyük hörmət nümayişidir. Azərbaycanın dünyanın ən böyük və mühüm dövlətlərarası tədbirlərindən biri olan COP29-a 2024-cü ildə ev sahibliyi etməsi Prezident İlham Əliyevin növbəti təntənəli qələbəsidir. COP29-a ev sahibliyi etmək qərarı Bakının iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə sadıqlığıdır. Prezident İlham Əliyevin 2024-cü ili "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan etməsi Azərbaycanın davamlı inkişaf istiqamətindəki global səylərin önündə olma sadıqlığını nümayiş etdirən strateji addımdır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nümayiş etdirdiyi güclü siyasi iradə və Şərqi Avropa Qrupunun üzvü olan dövlətlərin Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etmək üçün ölkəmizin namizədliyini dəstəkləməsi uğurumuzda mühüm əhəmiyyət kəsb edir. "Azərbaycan neft-qaz ölkəsi kimi bu sahədə də özünü göstərəcəkdir və dünyada hər kəs bir daha görəəcək ki, bizim gündəliyimiz yaşıl enerji ilə bağlıdır. Yaşıl enerji növlərinin yaradılması və yaşıl enerjinin dünya bazarlarına nəqli hazırda bizim enerji siyasətimizin prioritetidir. Bu, reallıqdır və bütün dünyanı bunu bir daha görəcek", - deyər Prezident çıxışlarının birində bildirib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ölkəmizin işğaldan azad edilmiş torpaqlarını "Yaşıl enerji" zonası elan edib. Bu ərazilərin 2050-ci ilədək "Netto sıfır emissiya" zonasına çevrilməsi nəzərdə tutulur.

Bildirək ki, SOP28 ötən il Dubayda keçirildi, bu il isə dünyanın gözü COP29-a ev sahibliyi edəcək Bakıda olacaqdır. Bütün dünya ölkələrinin dövlət rəhbərləri bir araya gəlib iqlim dəyişikliyi ilə bağlı məhz Bakıda həll yolları axtaracaqlar. Bu ölkəmiz üçün, onun enerjisi, geosiyaseti üçün son dərəcə vacib bir toplantı kimi əhəmiyyət daşıyacaqdır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Hayların oynadıqları TƏHLÜKƏLİ OYUNLAR

Nikol Paşinyan hakimiyyətə gəldikdən sonra, ələlxüsus da özünün qərbyönlü kursu ilə rusları qıcıqlandırdıqdan sonra Ermənistanın Rusiya ilə münasibətlərinin pisləşdiyini göz önündədir. Rəsmi İrəvan ilə Kreml arasında olan münasibətlərin gətdikcə daha da pisləşməyə doğru getdiyi də nəzərdən qaça bilməz. Unutmaq lazım deyil ki, ermənilərin davranışlarını, Rusiyaya xəyanətkarcasına arxa çevirilmələrini ruslar həzm edə, bağlılaşa bilməyəcəklər və bunun hesabı da sorulacaq. Haylar özləri də fərqi-dədirlər ki, təhlükəli oyunlar oynamaqdadırlar və ruslarla münasibətləri pozmaqda özlərini çətin duruma saldıqlarını özləri belə etiraf edirlər.

Rusiyanın qıcıqlandırılması bütövlükdə Ermənistan üçün böyük təhlükələrə əsaslı zəmin yaradır

Erməni baş nazir Nikol Paşinyanın və onun hakimiyyət komandasının Qərbə üz tutması ilə, xüsusən də ABŞ-la strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin qurulmasına və Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığın genişlənməsinə hesablanan siyasət yürütməsi ilə Ermənistan Rusiyanın regionda ən yaxın müttəfiqi statusunu itirmiş oldu. Bu isə, hər zaman rusların himayəsinə sığınan erməni cəmiyyəti üçün böyük itgi sayılır. Belə görünür ki, çoxdandır apardığı qərbyönlü siyasəti ilə Ermənistan Rusiyanın himayəsindən məhrumdur və bu da İrəvan üçün istənilən rakursda xoşagəlməz nəticələr vəd edir. Hətta Rusiyanın qıcıqlandırılması bütövlükdə Ermənistan üçün böyük təhlükələrə əsaslı zəmin yaradır, çünki rusların erməni xəyanətlərinə biganə qalacaqlarını təkzib etmək mümkün deyil. Deməli, erməni baş nazirin və onun hakimiyyət komandasının rəhbərliyi altında çoxdandır ki, haylar çox təhlükəli oyunlar oynamaqdadırlar. Belə təhlükəli oyunlar oynadıqları üçün də haylar yuxularını tez-tez qarışdırmalı olurlar. Bəzən hətta rusların onlara hücum edəcəkləri barədə fikir də irəli sürürlər. Hər halda başa düşürlər ki, Ermənistanı qarışdırmaq, darmadağın etmək, ən azından, işğalçı ölkəni daha da acınacaqlı vəziyyətə sürükləmək üçün Rusiyanın hələ də kifayət qədər rıçaqları var və bundan istifadə etmək haylara baha başa gələ bilər.

Paşinyanın və hakimiyyət komandasının təhlükəli sulara baş vurması Ermənistanı ucuz başa gəlməyəcək

Ukraynada davam edən müharibə kontekstində də İrəvan Rusiyaya qarşı olduğunu açıq-aşkar göstərdi. Blogger Yuri Podolyakin məhz özünün Telegram kanalında Ermənistanın sovet istehsalı olan silahları Ukraynaya verməsi ilə bağlı yazı dərc etməsi diqqətdən

yayına bilməzdi. "Ermənistan rəsmi olaraq Ukraynaya sovet silah növlərini tədarük etməyə başlayıb. Avqustun 28-də Ermənistan hökuməti ilə Avropa Komissiyası arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, İrəvan Gürcüstan limanları vasitəsilə Avropaya 210 milyon avro dəyərində sovet istehsalı olan tanklar və sovet istehsalı olan hava hücumundan müdafiə raketləri üçün sursat ötürəcək. İrəvan həmçinin hava hücumundan müdafiə sistemləri və sovet istehsalı olan 152 mm çaplı silahlar göndərəcək. Onda da Paşinyan yenə bəyan edəcək ki, kimsə ona xəyanət edib... Amma unutmaq lazım deyil ki, bu, 2018-ci ildə hakimiyyətə gələndən bəri onun etdiyi işdir", deyər Podolyak yazıb. Yəni, deyilir ki, Ermənistan hakimiyyəti özü Rusiya əleyhinə addımlar atır, özü xəyanət edir, amma Kreml xəyanətkarlıqda ittiham edir. Bir sözlə, açıq-aşkar şəkildə görünür ki, Ermənistan təhlükəli sulara üzür və etdiklərinə görə cavab verəcəyi qeyit-tən təkzib edilə bilməz.

Sözsüz ki, bu infotmasıyalar Ermənistanın Ukraynaya silah ötürməsi ilə bağlı ilk məlumat hesab olunmur və əlbəttə ki, təkəcə bu məlumata istinad da edilmir. Diqqətə çatdırmaq ki, hələ 2023-cü ilin noyabrında Rusiya təhlükəsizlik qüvvələrinə bağlı olan və abunəçilərinin sayı 1,2 milyon nəfərdən çox olan Rusiyanın "Rıbar" teleqram kanalı Ermənistanın "Toçka-U" raket komplekslərini Ukraynaya ötürməsi barədə məlumat yayıb. Bu barədə razılaşmaların məhz Armen Qriqoryanın Andrey Ermakla görüşündə və ya daha əvvəl amerikalıların iştirakı ilə əldə oluna biləcəyi haqda Rusiya mənbələrində qeyd olunur. Deməli, ruslar ermə-

nilərin xəyanətlərindən çoxdan xəbərdardırlar. Ümumiyyətlə, haylar öz təhlükəli oyunları ilə özlərinin xəyanətkar olduqlarını bir daha göstərmiş oldular və hər halda ruslar bunu daha yaxşı gördülər. Bu isə o deməkdir ki, ruslar ermənilərdən xəyanətkarlıqlarının hesabını mütləq soracaq.

Ermənistanın Kiyevə 200-ə qədər sovet istehsalı olan "Toçka-U" raketini verməsi barədə məlumatlar hələ bir qədər öncə də Rusiyanın bir sıra KİV-lərində qeyd olunurdu. Həmin mətbuat orqanları bildirirdilər ki, İrəvan Qərb silahlarını almaq üçün əldən-ayaqdan gəlir və aldığı silahların müqabilində Kiyevə sovet silahlarının köhnə modellərini ötürməkdədir. Deməli, artıq mediada belə çoxdandır vurğulanır ki, Ermənistan davamlı şəkildə Ukraynaya silah göndərir və göndərdiyi silahlar da məhz sovet istehsalı olan silahlardır. Hər halda, bu məlumatlar rusların da diqqətini cəlb edib. Daha dəqiq desək, Kremlin özünün bununla bağlı kifayət qədər məlumatı var və çox güman ki, hayların belə oyunlar oynaması Moskvanı bərk qıcıqlandırdı. Rəsmi İrəvanın, məhz Paşinyanın və onun hakimiyyət komandasının təhlükəli sulara baş vurma-sı heç şübhəsiz ki, Ermənistan üçün ucuz başa gəlməyəcək və buna görə haylar cavab verməli olacaqlar.

Haylardan mütləq şəkildə hesab sorulacaq və həmin günü erməni cəmiyyəti "səbirsizliklə" gözləyir

Xatırladaq ki, sovet istehsalı olan silahlar hələ ötən əsrin sonlarından, daha dəqiq desək, hələ 1990-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın hərbi arsenalına daxil olub. Diqqətə çatdırmaq ki, hələ o zaman Rusiyanın "Kommersant" qəzeti belə qeyd edirdi ki, bu faktı, yəni, sovet istehsalı olan silahların 1990-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın hərbi arsenalına daxil olmasının Rusiya Federasiyasının həmin vaxtkı müdafiə naziri İqor Rodionov da etiraf edib. Rodionov öz etirafları ilə bəyan edib ki, "1994-1996-cı illərdə Rusiya Ermənistanı hərbi texnikanı pulsuz ötürüb". Onu da nəzərə çatdırmaq ki, Rusiyaya məxsus olan hərbi texnikanın Ermənistanı qeyri-qanuni "tədarükü", daha doğrusu, qeyri-qanuni "ötürülməsi" ilə bağlı araşdırmanın təşəbbüskarı da MDB ölkələri ilə həmin vaxtkı əməkdaşlıq naziri Aman Tuleyev olub. Hətta Tuleyev tədarükün qeyri-qanuni olmasından və Rusiya büdcəsinə dəymiş külli miqdarda ziyandan bərk hiddətlənib də. Bəli, pulsuz olaraq əldə edilən silahların heç bir itgi hesab edilmədən Ermənistan tərəfindən Ukraynaya verilməsi məhz həmin baxımdan, yəni, pulsuz əldə edildiyi üçün başadüşüləndir. Başa düşülməyən məhz ukraynalılara silah ötürməklə ermənilərin ruslara xəyanətkarlıqlarıdır. Məhz elə başa düşülmədiyinə görə də haylardan mütləq şəkildə hesab sorulacaq və həmin günü erməni cəmiyyəti "səbirsizliklə" gözləyir də. Məhz erməni cəmiyyətində hiss olunan qorxu kompleksinin olması deyilənləri təsdiq edir.

Erməni xəyanətkarlıqların fonunda Ermənistan ciddi problemlərlə üz-üzədir

Sözsüz ki, Ermənistan yenə də Vaşinqtonun və Parisin "xoşuna gəlmək" üçün Ukraynaya silah göndərir. "Xoşuna gəlmək" dedikdə, ilk növbədə ABŞ və Fransadan hərbi dəstək almaq ümidi ilə atılan addımlardan söhbət gedir. Məhz dəstək ümidi ilə haylar sovet və Rusiya istehsalı olan hava hücumundan müdafiə sistemlərini və raket sistemlərini Ukraynaya göndərir. Üstəlik, amerikalıların və fransızların "ürəklərinə yol tapmaq" və istənilən istiqamətdə, istənilən rakursda dərhal da dəstək qazanmaq ümidi ilə Ermənistanın məhz Rusiyanın müttəfiqi olmadığını bəyan edir. "Mən çoxdan deyirəm ki, Ermənistan Ukrayna məsələsində Rusiyanın müttəfiqi deyil. Bu da bizim səmimi mövqeyimizdir. Bu vəziyyətə təsir edə bilməməyimiz bizi çox ağrıdır. Ukrayna xalqı dost xalqdır", deyər Paşinyanın bəyan etdikləri heç də rəsmi Moskvanın diqqətindən yayına bilməz və haylar üçün də, Paşinyanın özü üçün də bunun "cavabı" mütləq şəkildə olacaq.

Bəli, bu ilin fevralında, Mühəndə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Almaniyaadakı erməni diasporunun nümayəndələri ilə görüşdə İrəvanın Ukrayna məsələsində Rusiyanın müttəfiqi olmadığını bəyan etməsi təkzibedilməz faktıdır və heç də təsadüfi deyil. Bunun təsadüfi olmadığını, Qərbə yaltaqlanmaq üçün rəsmi İrəvanın Rusiyaya xəyanət etdiyini, hayların rusları qəhbilərə satdıqlarını Kreml artıq çoxdan qeydə alıb və hər halda "nəzərə almaq" üçün əsaslı dəlil hesab edilə bilər. Deməli, hayların hədəfə çevrilməsi üçün onların oynadıqları təhlükəli oyunlar artıq diqqət mərkəzindədir. Bu isə o deməkdir ki, rusların əllərində olan rıçaqların, eləcə də erməni xəyanətkarlıqların fonunda Ermənistan ciddi problemlərlə üz-üzədir.

"Moskva Ermənistan rəhbərliyinin mövqeyini bilir", deyər Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskovun bəyan etməsi isə onu deməyə əsas verir ki, Kreml hər şeydən xəbərdardır. Peskovun reaksiyası həm də ondan xəbər verir ki, Ermənistan baş nazirinin açıqlamaları Moskvada böyük bir rezonans doğurub. Əks halda, bu yekəllikdə reaksiya olmazdı. İstənilən halda Ermənistanın marionet olaraq təhlükəli oyunlara qatılması Kremlin diqqətini cəlb edib və həmin diqqətin təzahürü tezliklə ortaya çıxacaq. Bəli, Paris və Vaşinqtonun böyük oyunlarına alət olmaq üçün Ermənistan əldən-ayaqdan gəlir. Onsuz da tarix boyu hansısa oyunlara, ələlxüsus da təhlükəli oyunlara alət olan haylar üçün, Ermənistan üçün belə bir marionet olmaq adı hala, ənənə halına çevrilib, amma bunu artıq rusların erməni ənənəsi kimi qəbul edəcəyi heç də inandırıcı görünmür və bu dəfə Rusiyanın yaradacağı yeni ciddi problemlər haqda proqnoz verməyə kifayət qədər əsas vardır...

İnam Hacıyev

Bu gün Azərbaycan bütün sahələrdə böyük uğurlara, nailiyyətlərə imza atır. Qazanılan möhtəşəm uğurlar ölkəmizin nüfuzunun daha da artmasına, mövqələrinin möhkəmlənməsinə təkan verir. Gözlənilmədiyi kimi bəzi yerli və xarici qüvvələr Azərbaycanın artan nüfuzundan narahat olmağa başlayıblar. Ona görə də, hər fürsətdə ölkəmizlə bağlı şər və böhtanlar səsləndirir, ittihamlar irəli sürürlər. Xüsusilə də, sentyabrın 1-də azad və demokratik şəkildə baş tutan parlament seçkiləri sonrası qərəzli qüvvələr qarayaxma kampaniyasını bir qədər də genişləndiriblər. ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosunun müşahidə missiyasının üzvləri daha çox qərəzli mövqe sərgiləyirdilər desək, səhv etmərik. Çünki bu qurumun təmsilçiləri heç bir fakta söykənmədən ittihamçı rolunda çıxışlar edirlər. Seçkilərin başa çatmasına hələ bir neçə saat qalmış ATƏT-in şablon hesabatı artıq hazır olduğu üzə çıxdı. Qərb demokratiyası bu prosesdə yenə də öz "ənənə"sinə sadıq qaldı. Təşkilat üzvləri hələ bir neçə gün əvvəl tərtib etdikləri hazır hesabat xarakterli sənədi yayaraq iddia etdilər ki, guya seçkinin hüquqi bazası demokratik seçkilər üçün əlverişli deyil, Konstitusiyaya və digər qanunların icazə verdiyi sərbəst toplaşma və ifadə azadlığı məhdudlaşdırılıb, beynəlxalq standartlara və ATƏT-in öhdəliklərinə uyğun gəlmir. Sənədin cızma-qara hissəsində qeyd olunur ki, MSK daxil olan şikayətlərin əksəriyyətinə mahiyyəti üzrə baxıb, lakin dəvət olunmuş tərəflərin arqumentləri heç vaxt nəzərə alınmayıb. MSK əvvəlcədən hazırlanmış qərarlar qəbul edərək şikayətçiləri qanunla, ATƏT-in öhdəliklərindən və beynəlxalq təcrübədə nəzərdə tutulmuş prosedurlarından məhrum edib. Sənəddə o da vurğulanır ki, siyasi aktorların, hüquq müdafiəçilərinin, vətəndaş cəmiyyəti fəallarının, akademiklərin və jurnalistlərin həbs və həbsləri seçkiqabağı dövrdə də davam edib.

ATƏT-in Ermənistanda baş verən rüsvayçı seçkiləri, ictimai, siyasi qalmaqalları ört-basdır etməsi ikili standartlardan xəbər verir

ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosunun müşahidə missiyasından fərqli olaraq Avropanın digər ölkəsinin müstəqil müşahidəçiləri parlament seçkilərinin azad və demokratik şəraitdə keçildiyini bəyan ediblər. ABŞ-ın "Oracle Advisory Group" təşkilatı keçirilən parlament seçkilərini yüksək qiymətləndirib. Ölkəmizdə 7 mindən çox seçici arasında "exit-poll" keçirən İtaliyanın "SWG SPA" şirkəti, MDB PA, TDT kimi mötəbər təşkilatlar seçki prosesindən razılıqlarını bəyan və məmnunluğunu ifadə etdilər. Dünyanın nüfuzlu KİV-ləri sentyabrın 1-də keçirilən parlament seçkilərinə xüsusi diqqət ayıraraq seçkilərin Azərbaycan xalqının iradəsi əsasında baş tutduğunu qeyd etdilər. Yerli və xarici müşahidəçilərin az qala 98 faizinin parlament seçkilərinin azad və demokratik şəraitdə keçdiyini bəyan etdiyi halda ATƏT müşahidəçilərinin seçkilərə qara yaxmaları onların Azərbaycanın möhtəşəm uğurlarından ciddi narahat olduqlarını göstərir. ATƏT-in Azərbaycandan fərqli olaraq Ermənistanda baş verən rüsvayçı seçkiləri, ictimai, siyasi qalmaqalları ört-basdır etməsi ikili standartlardan xəbər verir. Əslində, ATƏT-in ikili standartlara söykənən mövqe nümayiş etdirməsi təcüblü görünməyir. Çünki ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosu 30 ilə yaxın Ermənistan ilə Azərbaycan arasında gedən danışıqlar prosesinə vasitəçilik edən ATƏT-in bir strukturudur. O ATƏT-in Minsk Qrupu ki, münacişinin sülh yolu ilə həllində bitərəf vasitəçi olduğunu bəyan etsə də, reallıqda açıq şəkildə erməni separatizminə dəstək göstərərək, münacişinin uzanmasına yardımçı olub. Bir dəfə də olsun danışıqlar zamanı Ermənistanı təzyiqlər göstərmək, işğalçıya iqtisadi sanksiyaların tətbiq olunacağı tələbi ilə çıxış etməyib. Əksinə, proses-

ATƏT-in qərəzi təzyiqlər, yoxsa təhdiddir?

də Ermənistanın yanında olmağa çalışıblar. İki başlı siyasi oyunlar uzun çəkə bilməzdi və belə də oldu.

ATƏT-in Minsk Qrupu 30 il ərzində Azərbaycan ərazilərinin işğaldan azad edilməsi, məcburi köçkünlərin geri qayıtması üçün heç nə etməmişdir

2020-ci ilin sentyabrın 27-də başlayan və 44 gün çəkən Vətən Müharibəsində Azərbaycanın qazandığı parlaq hərbi, siyasi, diplomatik qələbə ilə ATƏT-in Minsk Qrupu tarixin zibilliyinə atıldı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədri, Malta Respublikasının xarici, Avropa işləri və ticarət naziri İan Borqun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edərkən bildirdi ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünün və torpaqlarımızın işğalının nəticələrinin aradan qaldırılması ATƏT-in yaranmasından bu təsisatın gündəliyində olmasına baxmayaraq, nə bu təşkilat, nə də ATƏT-in

Gözləmək olardı ki, ATƏT cəsarət taparaq özünü buraxmaq barədə bəyanatla çıxış edəcək

Təbii ki, gözləmək olardı ki, ATƏT özündə cəsarət taparaq özünü buraxmaq barədə bəyanatla çıxış edəcək. Çünki münacişə artıq mövcud deyil, Dağlıq Qarabağ adlı qurum da yoxdur. Digər tərəfdən, Ermənistan xarici təsirlərə baxmayaraq Azərbaycanla sülh razılaşmasına doğru addımlar atır. ATƏT isə dirəniş göstərir, bəzi hallarda Ermənistanı ənənəvi dəstəyini nümayiş etdirməklə sülh danışıqlarından yayındırmağa çalışır. Haqlı və əsaslı olaraq Azərbaycanın İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) Səbinə Əliyeva ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosunun qərəzli yanaşmasına etiraz bəyanatı yayıb. Bəyanatda vurğulanır ki, Azərbaycandan fərqli olaraq Ermənistan tərəfi bu kimi faktlarla bağlı heç bir araşdırma aparmır və bununla da beynəlxalq humanitar hüquq normalarından irəli gələn öhdəliklərə əməl etmir: "Bununla belə Azərbaycana münasibətdə ikili standartlara yol verilərək Ermənistan tərəfindən törədilmiş müharibə cinayətlərinə ATƏT tərəfindən heç bir reaksiya verilmir, əksinə, ölkəmiz barədə həqiqəti əks etdirməyən qərəzli məlumatlar paylaşılmaqla sülhəratma fəaliyyətinin pozulmasına yönəlmiş addımlar atılır. Məlum olduğu kimi, artıq Ermənistan və Azərbaycan BMT Nizamnaməsinə və 1991-ci il "Alma-Ata bəyannaməsi"ne sadiqliyini bir daha nümayiş etdirərək bir-birinin ərazi bütövlüyü və suverenliyini tanıyıblar. Bu baxımdan, tərəflərin bir-birinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanımaqla sülhə daha da yaxınlaşdığı hazırkı çox həssas bir vaxtda məqsədli şəkildə nümayiş etdirilən bu qərəzli münasibəti kəskin şəkildə qınayır, ATƏT-i tərəflər arasında davamlı sülhün təşviqinə və insan hüquqlarının təminatına xidmət edən ədalətli mövqe nümayiş etdirməyə çağırıraq".

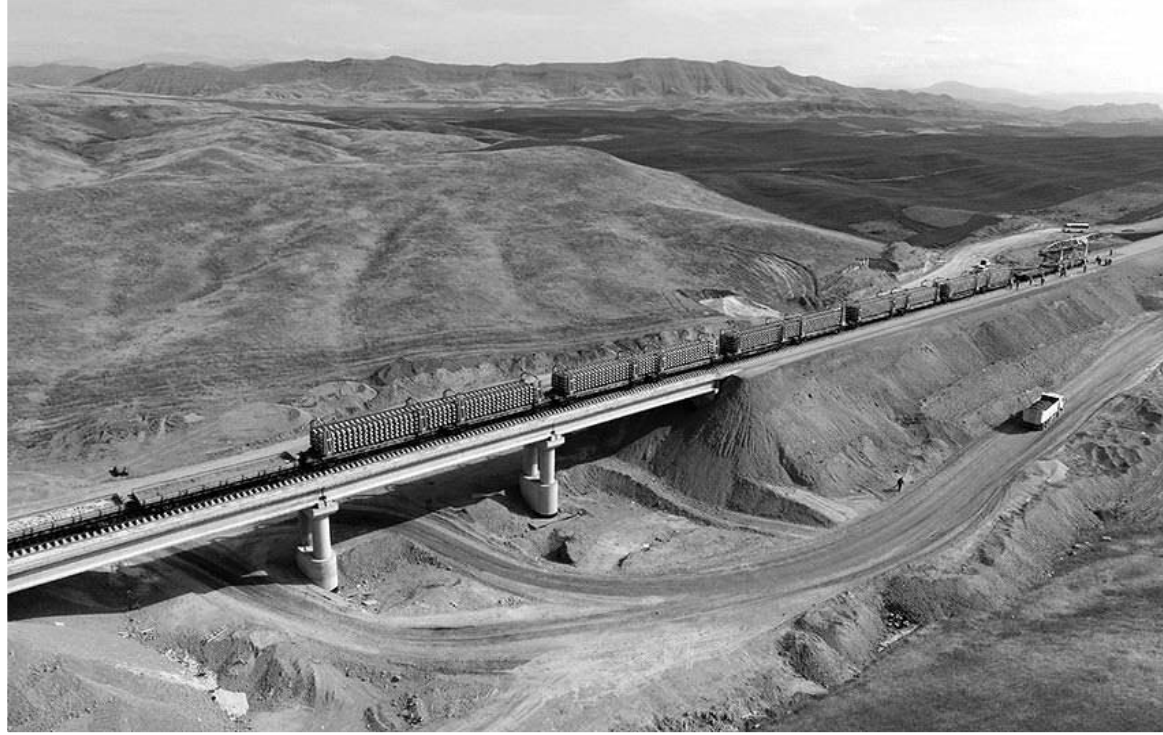
Minsk Qrupunun həmsədrlik mexanizmi münacişinin nəticələrinin aradan qaldırılması, Azərbaycan ərazilərinin işğaldan azad edilməsi, məcburi köçkünlərin geri qayıtması üçün heç nə etməmişdir: "Bu illər ərzində ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrləri tərəfindən aparılan danışıqlar prosesi də Azərbaycan ərazilərinin işğalının davam etdirilməsinə xidmət göstərmişdir. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, Azərbaycan öz iradəsi və gücü hesabına beynəlxalq hüquq norma və prinsiplərinə, BMT Nizamnaməsinə uyğun olaraq ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin edərək işğala son qoyub. Artıq Ermənistan-Azərbaycan münacişinin tarixdə qaldığını və mövcud olmadığını deyən dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, buna görə ATƏT-in Minsk qrupu və onunla əlaqədar olan bütün təsisatların ləğv edilməsinin vaxtıdır. Azərbaycan tərəfi bu məsələni qaldıraraq Ermənistan tərəfinin də buna razı olmaması üçün hər hansı bir səbəb göstərmir". 8 aprel 2022-ci ildə Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanla birgə keçirdiyi mətbuat konfransında ATƏT-in Minsk Qrupunun ləğv edildiyini bildirib.

İLHAM ƏLİYEV

İran rəsmiləri açıq şəkildə bəyan ediblər ki, Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirən Ermənistan hakimiyyətinin nəzarətində olmayan nəqliyyat sahəsi olan Zəngəzur dəhlizinin yaranması onların ölkəsini heç bir halda qane etməyəcək. Azərbaycan hakimiyyətinin Moskvanın dəstəyi ilə bu fikrə qayıtmaq niyyətində olması ilə bağlı spekulasiyalar Tehranda Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Bakıya səfərindən sonra yaranıb. Bunun fonunda Qərb Rusiya Federasiyasına xatırladı ki, Rusiya və İran hakimiyyətləri münasibətlərində yaranan problemlərə baxmayaraq, hələ də eyni qayıqdadırlar. İran Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Nasser Kənanı bazar ertəsi bildirib ki, Rusiya rəsmilərinin bəyanatlarından tələsik nəticə çıxarmağa ehtiyac yoxdur. Eyni zamanda o, İran hakimiyyətinin "ölkələrin siyasi müstəqilliyinə zidd olan hər hansı sərhəd dəyişikliyi ilə razılaşmadığını" vurğulayıb. Kənanı bunu "Qafqazı qeyri-sabit regiona çevirmək istəyən" "regiondan kənar bəzi gücləri" xatırladı. Amma hansı dövlətləri nəzərdə tutduğunu adətə üzrə qeyd etməyib. Ola bilsin, söhbət həmişə olduğu kimi İsrail və ABŞ-dan gədir. Bəlkə də yox.

İran parlamentinin xarici siyasət komitəsinin üzvü Fədahüseyn Maliki "Tasnim" agentliyinə müsahibəsində Rusiyalı ikili standartlarda ittiham edib və Zəngəzur

İran Zəngəzurdan nə istəyir?

menei görüşdə İranın nöqteyi-nəzərindən Zəngəzur dəhlizi layihəsi də Ermənistanın maraqlarına uyğun deyil. Bundan sonra Azərbaycanda və Rusiyada müəyyən aktivləşmə baş verib. Bu, xüsusilə Rusiya prezidentinin Azərbaycana səfərindən sonra verilən bəyanatlara, həmçinin Sergey Lavrovun məşhur bəyanatına aiddir. Bütün bunlardan sonra İranın aktivləşməsi də qeydə alınıb, onun müxtəlif səviyyələrdə təmsilçiləri Tehrandan bu məsələyə qətiyyətli yanaşmasını təsdiqləyiblər", - deyə analitik izah edib.

Petrosyanın sözlərinə görə, 2023-cü ilin sentyabrından Azərbaycan və Türkiyənin "dəhliz" məsələsində qəbul etdiyi yeni taktika kontekstində biz müxtəlif aktorların mövqelərinin toqquşmasının şahidi oluruq. "Türkiyə və Azərbaycanın ortaq mövqeyinə görə, Naxçıvanla Azərbaycan arasında əlaqə həyata keçiriləcək və onlar üçün hansı ölkənin ərazisi və kimin nəzarətində olması ikinci dərəcəli məsələdir. İndi geosiyasi rəqabətin növbəti təzahürlərinin necə qeydə alındığını görürük. İran tərəfinin Rusiyaya necə müqavimət göstərməyə çalışdığı aydındır və vurğulayırıq ki, Ermənistan ərazisindən keçən istənilən "dəhliz" İran üçün qəbul edilməzdir, çünki bu, milli təhlükəsizlik məsələsidir", - analitik qeyd edib.

Blokadanın aradan qaldırılması ilə bağlı son düsturlarda Rusiya və İranın maraqları toqquşur və hər biri bu məsələdə öz yanaşmalarını ifadə etməklə Cənubi Qafqazda öz mövqelərini gücləndirməyə çalışır. İranın Ermənistandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfəri Mehdi Sobhaninin "Zəngəzur dəhlizi" arzusunda olanlar üçün "xəyal olaraq qalacaq" fikrinə gəldikdə isə, burada İranın özünə aid olmayan, yalnız gərginlik üçün bəhanə axtaran bir məsələdən danışa bilərik. Bəyanatlara və ritorikaya gəlincə, hazırda proseslər əsasən siyasi, təbliğat və diplomatik müstəvidə gedir, çünki bu, güc yolu ilə həll etməyə cəhd etmək üçün kifayət qədər hüquqi əsasların mövcud olduğu problem deyil. Hazırda Rusiya tərəfinin kommunikasiyaların açılması məsələsini aktivləşdirməsi müəyyən məqsədlər olduğunu ortaya çıxarıb.

Ermənistan tərəfi düşünür ki, bu, Rusiya Federasiyasının mövqelərini gücləndirməyə yönəlmiş addımdır. Digər tərəfdən, bu, Ermənistan tərəfinə qəti xəbərdarlıqdır ki, Rusiya Federasiyası regionda öz maraqlarını irəli sürmək və digər müttəfiqi - Azərbaycanın maraqlarından irəli gələ biləcək bu cür qərarlardan istifadə etmək üçün müəyyən rıçaqlara malikdir. Məhz burada ön plana çıxan İran tərəfi eyni problemi gündəmə gətirərək, öz mövqelərini gücləndirməyə yönəlmiş addımlar atmağa çalışır. Hazırda hərbi əməliyyatlardan danışmağa əsas yoxdur, tərəflər sadəcə olaraq, siyasi və təbliğat sferasında bir-biri ilə ünsiyyət qurur, dividend əldə etməyə çalışırlar. Əgər Rusiya və İran tərəfləri fikri ayrılığı nümayiş etdirdilər, onlar təkcə Ermənistan və Azərbaycana deyil, həm də regional proseslərdə maraqlı olan digər oyunçulara - Türkiyə və Qərb ölkələrinə mesaj göndərirlər.

Ardı Səh. 6

dəhlizi ideyasını ölkəsinin "kürəyinə vurulan zərbə" adlandırır. O vurğulayıb ki, İslam Respublikası üçün milli maraqlar heç kimin keçə bilməyəcəyi "qırmızı xətt"dir. Zəngəzur dəhlizi dörd il əvvəl İkinci Qarabağ müharibəsinin başa çatması nəticəsində, 9 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Ermənistan-Azərbaycan-Rusiya Bəyanatında qeyd edildiyi kimi, "Ermənistan Respublikası vətəndaşların maneəsiz gediş-gəlişini təşkil etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında hər iki istiqamətdə nəqliyyat vasitələri və yüklər təhlükəsizliyinə təminat verir. Ermənistanın təfsirində isə söhbət bütün nəqliyyat kommunikasiyalarının blokdan çıxarılmasından gədir. Sənədin bu bəndində

Zəngəzur İrəvanın nəzarətində olmayan, Naxçıvanı Azərbaycanın qalan hissəsi ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizi kimi təsvir olunur. Daha sonra bəyanatın bu təfsiri İranın qəti mövqeyi sayəsində ictimai müstəvidən itib. Onlar Zəngəzur dəhlizi layihəsini İrani Avropa ilə birləşdirən həyati əhəmiyyətli nəqliyyat arteriyasından kəsmək cəhdi kimi qiymətləndirirlər.

Putinin Bakıya səfərindən və orada Rusiya liderini səmimi qarşılanmasından, eləcə də Rusiya rəsmilərinin bir sıra bəyanatlarından sonra İranın narahatlığı anlaşılacaq deyil. Amma İran prezidenti Məsud Pezeşkiyan yaxın vaxtlarda Rusiya rəhbərliyinin mövqeyinə şəxsən aydınlıq gətirə bilər. Onun Kazanda keçiriləcək BRİKS-in oktyabr sammitində iştirak edəcəyi

təsdiqlənib. İranın Rusiyadakı səfiri Kazem Cəlili bildirib ki, bu tədbir çərçivəsində Pezeşkiyan və Putin arasında danışıqlar planlaşdırılır.

Bu arada Tehran və Moskva rəsmilərinə Qərbin onların hər ikisinə qarşı iddialarının olduğu xatırladılıb. Aİ sözcüsü Peter Stano bazar ertəsi, sentyabrın 9-da deyib: "Biz Rusiyaya İranın ballistik raketlərinin tedarükü ilə bağlı müttəfiqlər tərəfindən verilən etibarlı məlumatların mövcudluğundan xəbərdarıq". Bu yaxınlarda Amerika mediası da təxminən eyni mətni yazmışdı. "Wall Street Journal" Avropa və Amerika rəsmilərinə istinadən İranın yüzlərlə raketinin Rusiya Federasiyasına ötürüldüyünü iddia edir. Bundan əvvəl Qərb jurnalistləri xəbər vermişdilər

ki, İran çoxlu sayda "Fath-360" raketlərini Rusiya silahlarına dəyişməyə hazırlaşır. Moskva və Tehran isə bunu inkar edir. Kənanı ölkəsinin Rusiya-Ukrayna münaqişəsinin "heç vaxt bir hissəsi olmadığını" vurğulayıb və onun sülh yolu ilə həllinə tərəfdar olduğunu deyib. Qərbdə Rusiya və İran rəsmilərinə inanmırıqlar. Stano söz verib ki, ballistik raketlərin tedarükü ilə bağlı məlumat təsdiqlənərsə, bunun nəticələri ağır olacaq. Yeni sanksiyalar yəqin ki, təkcə İrana deyil, Rusiyaya da təsir edəcək. Bundan əlavə, İranın yeni rəhbərliyinin mümkün qədər Qərblə əlaqələr qurmaq cəhdlərinə son qoyulacaq.

Zəngəzur dəhlizinə aid olmayan İran

Son zamanlar Cənubi Qafqazda kommunikasiyaların bloklanması və bu kontekstdə "Zəngəzur dəhlizi"nin açılması mövzusu kifayət qədər fəal müzakirə olunur. Üstəlik, məsələ bir neçə mərkəzdə müzakirə edilir, bir tərəfdən Azərbaycan və Türkiyə öz tələbləri ilə, digər tərəfdən Rusiya-İran münasibətləri eyni mövzuda gündəmə gəlir. Bu fikri "Armenpress"ə müsahibəsində analitik Armen Petrosyan İran parlamentinin Milli Təhlükəsizlik və Xarici Siyasət Komitəsinin sədri İbrahim Əzizinin "Zəngəzur dəhlizi"ni "kamuflyaj üçün hazırlanmış yalan nağıl" adlandıran bəyanatını şərh edərkən bildirib. "Bu formatda toqquşan və öz maraqlarını güdən tərəflərin hər birinin məqsədi öz mövqelərini gücləndirməkdir. Ötən dövrə nəzər salsaq, mövzunun aktivləşməsi Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın İrana səfəri zamanı qeydə alınıb, onun Ali Ruhani Rəhbəri Əli Xa-

Əvvəli Səh. 5

SEPAH-ın "Zəngəzur dəhlizi" iddiası

İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu (SEPAH) Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı sosial şəbəkələrdə yayılan açıqlamalar verib. Həmin açıqlamanı olduğu kimi dərc edirik ki, kimin kim olduğu, İranın Cənubi Qafqazdakı niyyəti hər kəsə belli olsun. Açıqlamada deyilir: "İranın qarşısında çətin vəzifə durur - Zəngəzur dəhlizinin yaradılması ilə bağlı tələdən qaçmaq və qonşularının tarixi sərhədləri dəyişdirmək cəhdlərinə müqavimət göstərmək. Azərbaycan və Türkiyə Ermənistanın cənubunda dəhliz layihəsini fəal şəkildə irəli sürərkən İran öz milli maraqlarını və geostateji mövqeyini qorumaq üçün çətin mövqə nümayiş etdirməlidir. İranın yeni xarici işlər naziri Seyid Abbas Əraqçi karyerasının ən çətin missiyalarından birini həyata keçirir. O, nəinki ölkənin ərazi bütövlüyünü qorumaq, həm də İran üçün həyati əhəmiyyət kəsb edən Ermənistanla sərhədlərin açıq qalmasını təmin etməli olacaq. Eyni zamanda, Əraqçi elə hərəkət etməlidir ki, İranın Türkiyə, Rusiya və Bakı ilə dostluq münasibətlərini pozmasın.

İslam İnqilabının Rəhbəri anti-İran xarakteri daşıyan Turan dəhlizi layihəsinə qarşı mövqeyini açıq şəkildə ifadə edib. İran rəhbərliyi

İran Zəngəzurdan nə istəyir?

tər Azərbaycan, istərsə də Rusiya tərəfindən regiona istənilən müdaxilə diplomatik və hərbi səviyyədə İran tərəfindən şiddətlə qarşılanacaq".

Dördüncü bəyanat

"İran İslam Respublikası sərhədlərdə geosiyasi sabitliyin həm regionda sülh amili, həm də milli maraqların təminatçısı olduğunu vurğulayır və açıq şəkildə bildirir. Tehran bu prinsiplərə sadəcə diplomatik inceliklər kimi deyil, "bütün" ölkələrlə münasibətlərin mərkəzi oxu kimi baxır. Zəngəzur ətrafındakı "oyun" iştirakçılarının motivlərini dərk edən İran öz prinsiplərindən dönməyəcək".

Qaranlıq və qorxulu Tehran

Göründüyü kimi, İran müəmmaların içindədir, heç bir beynəlxalq və ikitərəfli sənədə istinad etmədən başqa bir ölkənin ərazisindən keçən kommunikasiya və nəqliyyat dəhlizini özünə qarşı təhdid kimi qəbul edir və buna qarşı sonuna qədər mane olacağını deyir. Əgər Zəngəzur dəhlizinin açılması 2020-ci il 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının 9-cu bəndinə əsaslanırsa, bəs İran hansı sənədə əsasən buna qarşı çıxır. Hədəflərin gedişindən belə görünür ki, Tehran savaş üçün bəhanə ax-

regionun tarixi sərhədlərinin dəyişdirilməsi cəhdinin milli təhlükəsizliyə təhdid kimi qiymətləndiriləcəyini açıq şəkildə bəyan edib. Rusiya hakimiyyətinin son bəyanatları və Bakı və Ankaranın səylərini artırması fonunda İran Xarici İşlər Nazirliyi bu planın həyata keçirilməsinin qarşısını almaq üçün qətiyyətli və strateji addımlar atmalıdır. Beləliklə, Zəngəzur dəhlizinin gələcəyini İranın diplomatik səyləri və beynəlxalq aləmdə öz maraqlarını qoruya bilməsi müəyyən edəcək. Bu çətin zamanda İran regionda mövqeyini zəiflədə biləcək dəyişikliklərin qarşısını almaq üçün möhkəmlik və uzaqgörənlik nümayiş etdirməlidir".

İkinci bəyanat

"Beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərdə istənilən dəyişiklik və Qafqaz regionunda digər ölkələrin maraqlarına zidd olan geosiyasi dəyişikliklər bu regionda davamlı sülhə maneələr yaradacaq. İran Zəngəzur dəhlizinin yaradılmasına qarşı ardıcıl olaraq öz mövqeyini qoruyub. İranın hüquqi və tarixi sərhədləri toxunulmazdır və heç kimin onları pozmağa haqqı yoxdur. Bu dəhlizin yaradılması yalnız İranın razılığı ilə və İranın hüquqi sərhədlərinin toxunulmazlığına tam riayət olunmaqla həyata keçirilə bilər".

Üçüncü bəyanat

"Son həftələr Türkiyə və Azer-

baycanın Naxçıvanı Azərbaycanın əsas ərazisi ilə birləşdirmək üçün Ermənistanın cənubu üzərindən inşa etmək istədiyi Zəngəzur dəhlizinin yaradılması ətrafında yəni mübahisələr alovlanıb. Bu layihə İrani xüsusilə narahat edir, çünki o, Ermənistan vasitəsilə Avropaya gedən yeganə quru yolunu təhlükə altına alır. Ayətullah Xamenei bu məsələ ilə bağlı mövqeyini 2021-ci ildə açıqlayaraq bildirib ki, İran regionda onun geosiyasi maraqlarını və Qafqazın sabitliyini təhdid edən sərhəd dəyişikliklərinə imkan verməyəcək. Onun sözləri Türkiyə, Azərbaycan və onların müttəfiqlərinə regionda hər hansı balanssızlığın ciddi nəticələrə səbəb ola biləcəyi barədə xəbərdarlıq kimi səsləndi.

SEPAH İranın əsas güclərindən biri kimi o vaxtdan şimal-qərb sərhədlərində mövcudluğunu gücləndirib, hərbi təlimlər keçirib və ölkənin milli maraqlarını qorumağa hazır olduğunu nümayiş etdirib. İran üçün bu layihə sadəcə siyasi problem deyil, onun milli təhlükəsizliyi və ərazi bütövlüyünə təhdiddir. Bundan əlavə, İran bəzi Rusiya rəsmilərinin Zəngəzur dəhlizinin yaradılması ideyasını dəstəkləyən son bəyanatlarından narahatdır. Rusiya ilə strateji tərəfdaşlığa baxmayaraq, Tehran İranın ərazi bütövlüyünün və sərhədlərinin qorunmasının prioritet olaraq qaldığını dəfələrlə vurğulayır.

Rusiya aydın şəkildə başa düşməlidir ki, onun son vaxtlar Zəngəzur dəhlizinin yaradılmasına verdiyi dəstək onun İranla dostluq və strateji tərəfdaşlıq bəyanatlarına ziddir. Ukrayna ilə müharibə Moskvadan əhəmiyyətli resurs istehlak etməkdə davam edərkən, İran Rusiyaya xatırladı ki, onların ikitərəfli münasibətləri birtərəfli maraqlara əsaslanmamalıdır. Yekun olaraq qeyd edək ki, İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu və Ayətullah Xamenei öz mövqelərində möhkəm dayanırlar və istər Türkiyə, is-

tarır, nəinki sülh üçün. Təsədüfi deyil ki, İran parlamentinin komissiya sədri İbrahim Əzizi İslam Respublikasının Zəngəzur dəhlizinə qırmızı xətt kimi baxdığını və bu dəhlizdə istənilən dəyişikliyə qəti cavab verəcəyini bildirib. Bununla bağlı o, Rusiya Federasiyası və Azərbaycan prezidentləri Vladimir Putin və İlham Əliyevin görüşündə Rusiyanın "Zəngəzur dəhlizi" ilə bağlı son mövqeyini şərh edib. "Aydındır ki, Zəngəzur dəhlizində baş verən geosiyasi proseslərlə bağlı məsələlər region ölkələrinin maraqlarına cavab vermir və İran da bu məsələnin qəti əleyhinədir", - Əzizi bildirib. Komissiya sədri bir az da irəli gedərək, daha doğrusu qonşularını hədələyərək Zəngəzur dəhlizini "yalnızçı dəhliz" adlandıraraq və xəbərdarlıq edib ki, bu cür qərarların nəticələri onlar üçün ağır və baha başa gələcək. Sonra da əlavə edib ki, "İran İslam Respublikası sağlam düşüncəni rəhbər tutaraq heç vaxt bölgədə gərginlik yaratmağa çalışmır".

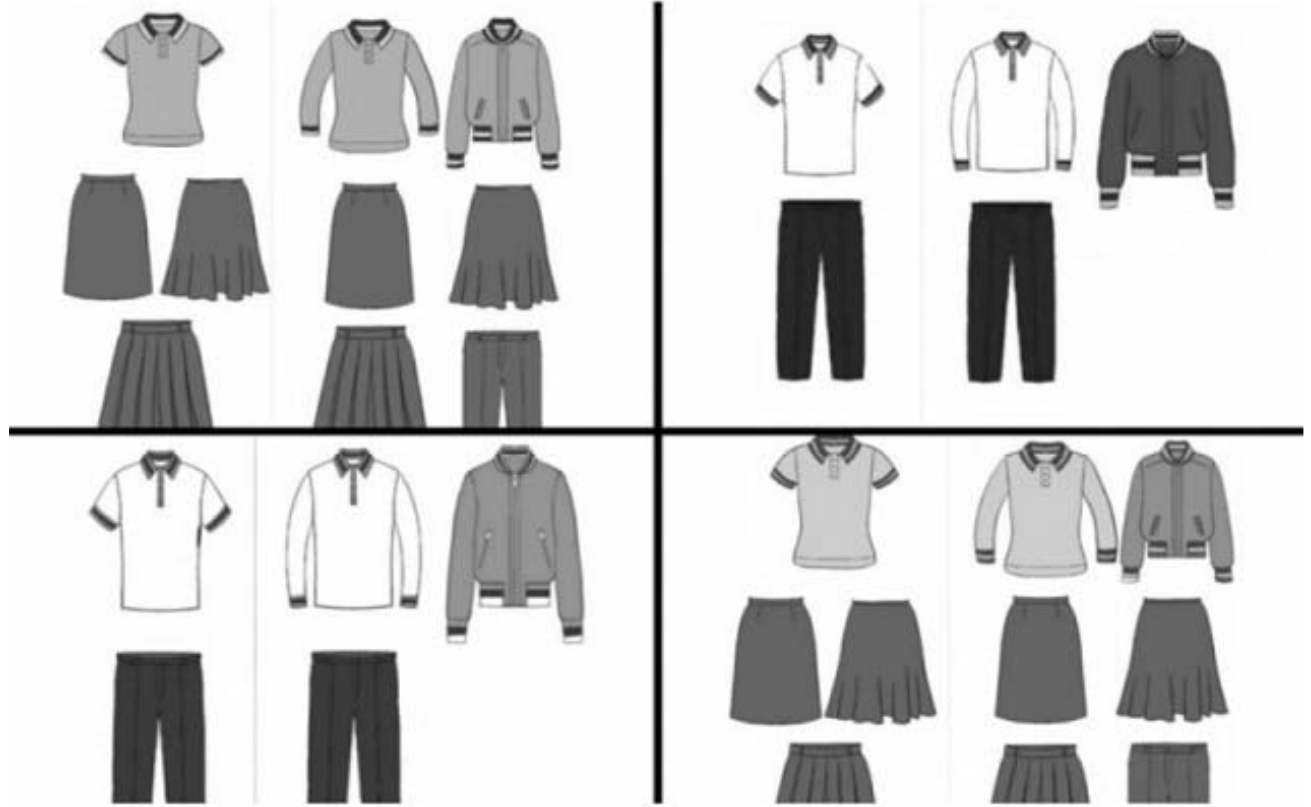
İndi hansı İrana inanasan?

V.VƏLİYEV

Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən, ötən ildən, daha dəqiqi 2023-2024-cü tədris ilindən ölkənin hər bir ümumi təhsil müəssisəsi üzrə vahid məktəbli geyimi tətbiq edilir. Həmin qərar da məktəblər tərəfindən 4 cür geyim formasından birinin seçilməsi nəzərdə tutulurdu. Ötən tədris ilində hər bir ümumi təhsil müəssisəsinin Pedaqoji Şurası bununla bağlı müvafiq qərar qəbul etdi və hər müəssisə öz formasını təsdiqlədi.

Məktəbli formaları bəlli satış mərkəzlərində təklif edilir və məktəblərdə bununla bağlı xüsusi tələblər var. Belə ki, ötən tədris ilində məktəb rəhbərliyi valideynlərə yeni məktəbli formasını məhz məktəbin tələb etdiyi mağazadan almağı tapşırırdı. Tələbin yerinə yetirilib-yetirilməməsinə öyrənmək üçün də həmin mağazadan foto və ya qəbz tələb edilirdi. Aydın görünürdü ki, məktəb rəhbərliyi mağazanın satışından payına düşən faizi alır.

Təyin edilmiş satış nöqtələrindən və ayrı-ayrı mağazalardan fərqli olaraq Sədərək Ticarət Mərkəzində formalar

Məktəbli forması: bazarda daha sərfəli

nisbətən münasib qiymətə təklif edilirdi. Avqust ayının ilk on günlüyündə bu bazarda məktəbli formaları Bakı Tikiş Evinin təklif etdiyi qiymətlərdən dəfələrlə aşağı qiymətə satılırdı. Sentyabr ayı girəndən qiymətlərdə nisbətən dəyişiklik olsa da yenə də münasib idi. Bu il də Sədərək Ticarət Mərkəzində forma bolluğu vardı. Həmçinin qiymətlər ötən ilə nisbətən daha münasib idi. Satıcılar bunu bu il parça bolluğu olması ilə əlaqələndirirdilər. Ötən il yeni forma üçün müvafiq hazırlıq görülmədiyini forma bazarındakı xaosdan bəlli idi.

BTE-nin xüsusi satış nöqtələrində 15 manata təklif etdiyi köynəyi Sədərəkdeki satıcılar 8-10 manata təklif edir. BTE-də etək və şalvar 25 manatdan təklif edilir, Sədərəkde ölçüsünə görə 10-15 manat qiymət qoyulub. BTE-nin 30 manata satışa çıxardığı jaketi Sədərək bazarında satıcılar ölçüsündən asılı olaraq 12-18 manata satırlar.

Yeri gəlmişkən, məktəbli formasının ölçülərində də ciddi problemlər var. Xüsusilə, 9-10-11-ci sinif uşaqları üçün geyim ölçüləri düz gəlmir. Boyu uca və ya çəkisi çox olan uşaqlar üçün təklif edilən ən böyük ölçü belə uşaqların ölçüləri ilə üst-üstə düşmür. Qolu uyğun gələn köynəyin bədənə uyğun olmur, belə uyğun gələn şalvarın ayağı qısa qalırdı. Forma tikişinə başlamazdan öncə bu sahədə ciddi bir monitorinq aparılmalı, məktəblilərin ölçüləri, boyları haqqında orta statistika təyin edilməli idi.

Valideynlər də bu vəziyyətdən narahət idi. 9-cu sinifdə oxuyan oğluna forma almağa gələn Səidə Məhərrəmovaya oğ-

lunun çəkisinə görə uyğun forma tapa bilmədiyindən şikayətləndi: "Bakı Tikiş Evinin bütün satış nöqtələrinə getdik, ayrı mağazalarda da satırlar, hamısına baxdım, amma oğluma uyğun forma tapa bilmədim. Hamısının bədənə dar gəldi. Son çarə kimi bazara gəlmişəm, dedilər sexlərin istehsal etdiyi formalar bir az böyük olur. Tapdım aldım. Bunları nəzərə almalı idilər, bütün uşaqlar eyni boyda, eyni çəkide deyil".

6 yaşlı qızına etək alan başqa bir ana şikayətlənir: "Baxın, qızımın boyu balacadır, bədənə də arıq. Bu bədə- nə 2-3 qarış parçadan etək tikiblər, qiyməti də 25 manata.

Fabrikin satış nöqtələrində standart qiymət qoyublar, kiçik ölçü də eyni qiymətdir, böyük ölçü də. Məncə, bu doğru deyil, istifadə edilən parçanın metrasına qoyulan qiymətlə tənzimlənməli idi hazır etəklərin qiyməti. Satış nöqtələrində 25 manata satılan eyni etəyi buradan 15 manata aldım."

Forma satışı ilə məşğul olan Hacı Hüseynəliyevin sözlərinə görə, qiymətləri hamı üçün ölçənlər deyirlər: "Bazara varlı adam gəlir, ehtiyacı adam gəlir. İnsafsız satırıq, görürük valideynin imkanı yoxdu, endirim edirik. Hamı bir-biri kimi, başqasına da əl tutmaq lazımdır. Bax, bu etəkləri görürsünüz? (kiçikölçülü etəyi göstərir) Bunları fabrikin mağazasında qoyublar 25 manata. İnsafsızlıq edib bunu mən necə 25 manata satım? Yarım metr parçası olar ya olmaz. Mən də 15 manata, hətta bəzən 10 manata satıram. Sex malıdır deyirlər. Ona görə ucuz satırsan. Nə olur ki, sex malı olanda? And olsun allaha, elə türk malı var ki, 100 dənəsini bizim 1 sex malına dəyişməyəm. Parçası da keyfiyyətlidir, tikilişi də. Bax, astar hissəsindən bilinir tikişin keyfiyyəti. Fabrik malının eləsi var astarı sökülür, biçimi əyri, tikişi səhvdir. Əsas olan harada tikilməyi yox, keyfiyyətidir".

Lalə Mehralı

“Ümumilikdə COP29 Azərbaycanı bir sıra inkişaf istiqamətləri təqdim edir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında beynəlxalq məsələlər üzrə ekspert Əziz Əlibəyli deyib. O bildirib ki, şübhə yoxdur ki, COP29 birincisi beynəlxalq imicin gücləndirilməsində önəmli rol oynayacaq: “Çünki Bakıda keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinə təsir göstərir. Həm də Azərbaycan Paris iqlim razılaşmasına hörmət edən qlobal tərəfdaşa çevrilir. Qlobal iqlim dəyişikliyi ilə bağlı mübarizədə Azərbaycanın, Bakının müəyyən etdiyi düşüncələr rol oynayacaq. İkincisi investisiyaların və iqtisadi faydaların artması həmişə önəmlidir. Bu, özlüyündə beynəlxalq investitorları Azərbaycanın enerji sektoruna gətirir. Çünki biz COP səviyyəsində Azərbaycanın enerji potensialını göstərmək üçün bunları təqdim edəcəyik. Üçüncüsü isə, bütövlükdə COP-un geridə buraxdığı mənzərə şəhər infrastrukturunun, şəhərin inkişafı ilə bağlı layihələrin önəmidir. Çünki şəhərimiz ekoloji mərkəzə çevrilmək məcburiyyətində və öh-

“COP29 beynəlxalq imicin gücləndirilməsində önəmli rol oynayacaq”

dəliyində olur.

Biz belə baxsaq, Bakının yaşllaşmasını təkçə arzu etmirik, iş çərçivəsində görmüş oluruq. Mütləq şəkildə turizm təsiri var. Azərbaycanın multikultural dəyərlərini, qonaqpərvərliyini təqdim etməliyik. Bu, Azərbaycanda ekoloji təsiri, ekoloji maarifləndirmənin çox ciddi şəkildə həyata keçirilməyinə dəstək olacaq. Gənc nəslin ekoloji həssaslığını artıracaq. Ən önəmlisi bütün proseslərdə davamlı inkişaf strategiyaları həmişə qalır. Məncə, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı davamlı inkişaf strategiyalarına ehtiyac var. İndiki COP29 bunu yarada- caq”.

Söylü Ağazadə

İntiharın Qarşısının Alınması üzrə Beynəlxalq Assosiasiya və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) iştirakı ilə hər il 10 sentyabr Ümumdünya İntiharın Qarşısının Alınması Günü cəmiyyətin diqqətini intiharların qarşısının alınmasına cəlb etmək üçün qeyd edilir. İntihar qlobal problemdir, bütün dünyada var olan və qarşısı alınmayan problem. Hər il milyonlarla insan intihara cəhd edir, bir çoxu bu cəhdlər nəticəsində həyatını itirir.

Araşdırmalara görə, yaz və yayın ilk aylarında intiharlar daha çox olur. Həddindən artıq istilər orqanizmin elektrolit balansını pozaraq, xüsusilə psixi problemləri olan insanlarda intihara meyilliliyi artırır. Xüsusilə, 15-18 yaş qrupunda olan gənclər və 55-60 yaş qrupunda olanlar daha çox meyilli qruplardır. Gənclərdə şəxsiyyət axtarışı və özünüdərk zamanı travmatik münasibət, yaşlılarda isə tənhalıq hissi intihara rəvac verir.

İntiharın qarşısının alınması üçün məlumatlılığın artırılması, intiharın səbəbləri, risk faktorları və qarşısının necə alınması haqqında insanları məlumatlandırmaq vacibdir. Bu məlumatlandırma intihar etmə düşüncəsi olan insanları əlamətlərdən tanımaqda, onlara dəstək olmaqda və psixoloji kömək olunmasını asanlaşdırmaqda mühüm rol oynayır. İntihara meyilli adamlara olan stiqma da onların kömək istəməsinə mane olur və onların sosial cəhətdən təcrid olunmasına səbəb ola bilər. İntiharla mübarizədə insanlar tərəfindən daha mülayim, empatiya ilə yanaşma potensial intiharçının psixoloji yardım əldə etməsinə asanlaşdırıla bilər.

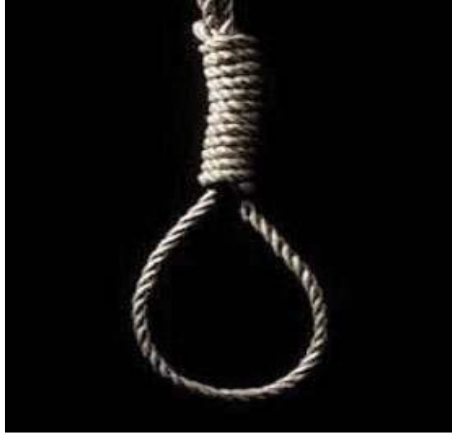
Ölüm səbəbləri arasında ilk 3-lük!

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının 2024-cü il məlumatlarına görə, hər il 726.000 insan intihar edir. ÜST-ün məlumatına görə, 2021-ci ildə intihar qlobal miqyasda gənclər arasında üçüncü əsas ölüm səbəbi kimi müəyyən edilib. Dünyada intiharların 73 faizi aşağı və orta gəlirli ölkələrdə baş verir. Statistika görə, dünyada hər 3 saniyədə 1 insan intihar edir. Onlardan əksəriyyəti istəyini reallaşdırma bilir, çox az faizi xilas edilir. İnsanları intihara bir çox səbəblər sürükləyə bilər. İntihar edənlər ən çox 15-29 yaş aralığında olan insanlardır. İntihara cəhdin səbəbləri arasında ən çox psixoloji problemlər və depressiv vəziyyət üstünlük təşkil edir. Bundan əlavə, intihara səbəb olan problemlər arasında işsizlik, ailədaxili münaqişələr, fiziki problemlər, ünsiyyətsizlik, zərərli vərdislərdən asılılıq, yalnızlıq kimi səbəblər də var.

İntihar hallarının artmasında müxtəlif risk faktorları və amillər var. Bu günədək aparılmış araşdırmalara görə intihar və intihara cəhd hallarına daha çox 15-25 yaş qrupunda rast gəlinir. İntiharlar kişilərdə, intihara cəhdlər isə qadınlarda daha çox olur. Subay fərdlərin intihar və intihara cəhd nisbəti daha yüksəkdir, lakin evli şəxslərin nisbəti də əhəmiyyətlidir. Təhsil səviyyəsinin aşağı olması intihar riski yarada bilər. Psixi xəstəliyin olması və ya psixiatrik diaqnozun olması intihar üçün müəyyənedici faktor ola bilər.

Əgər ümumiləşdirsək, deyə bilərik ki, qadınlarda ailədə, cəmiyyətdə sosial rolu daha çox inkişaf etdiyi üçün çətin vəziyyətlərin öhdəsindən gəlmək qabiliyyəti daha uğurludur. Kişilərin çətin vəziyyətlərlə daha narahat və səbrsiz olduğu müşahidə edilir. İntihara meyillilik bioloji baxımdan qadınlarda daha çox görünürsə də, bu insanın duyğularını və məntiqini idarə etmək bacarığı

İntihar: qadınlar ölmək istəmir, kişilər əksinə

baxımından da əhəmiyyətli vəziyyətdir. Yəni, qadınlar emosional vəziyyətlərdə özünü daha tez ələ almağı bacarır, lakin kişilər baxımından bunu demək çətindir.

İntihar yardım istəməkdir

İntihar insanın həyatına son qoymaq üçün icra etdiyi ən radikal davranışdır. İntiharlar iki qrupa bölünür: intihar və intihara cəhd. İntiharlar ölümlə nəticələnsə də, intihar cəhdləri fərdin özünə zərər vermə davranışından ibarətdir, lakin ölümlə nəticələnmir. İntihara dəfələrlə cəhd edən adamlar əslində intihar etmək istəmir. İntihar, əslində, bir SOS siqnalıdır - bir növ intihara əl atan adamın yardım istəmək üsuludur.

Hər nə qədər kişilərin intiharı ilk cəhdə "uğurlu" alınsa da, onlar əslində ölümü seçməyə hazır deyil. "get-gəl"de qalırlar. Ölümündən sonra ailələrinin keçəcəyi çətinliklər, yaşayacaqları problemlər, övladlarının gələ-

olacaq. Dolayısı ilə nə qədər yaxın olsanız, bu simptomları tutmaq şansınız bir o qədər yüksək olacaq. Onu fikrindən daşındırmaq, intihara cəhd zamanı yaxınlığınızda olmaq həyatını xilas edə bilər.

Qeyd etdiyim kimi, kişilərin intihar nisbətlərinin qadınlara nisbətən daha çox olması səbəbi kişilərin üzərinə düşən məsuliyyətin bir fərd üçün çox olmasıdır. Kişilərin intihara meyilliliyi bəzən bu qədər yüksək statistika ilə bağlıdır. Bu vəziyyət daha çox orta və aşağı gəlirli, həmçinin sosial-mədəni səviyyəsi bir qədər aşağı olan ölkələrdə baş verir. "Kişi işləməli, ailəsinə baxmalı, kişi güclü olmalıdır" fikri ilə böyüdülmüş oğlanlar sonralar bu yükə tab gətirə bilmir. Gücünün azaldığını və ailəsinə lazımı səviyyədə qoruya bilməyəcəyini düşünəndə intihara sürüklənmə ehtimalı çox böyükdür. Yəni bu ehtimal qadınlarda olduğundan yüksəkdir.

Kişilər qəddar ölüm yolu seçir

Kişilərin öhdəsində olan sosial-ictimai yükü, iş həyatının stressi, uzun müddət xroniki stressə məruz qalma kimi faktorlarla mübarizə aparmaq onları çox yorur. Sizcə

de "kişi ağlamaz", "kişi şikayətlənməz", "kişi deyilməz" kimi stereotiplərlə onların boynuna çox yük qoymuruqmu? Ağlamasına, emosiyasını boşaltmağa icazə vermilməyən kişilərin daxilində yığılıb qalmış emosional reaksiyası bir gün müəyyən bir formada partlayış edir, nəticəsi ya ölüm, ya öldürmək olur.

Kişilərin intihar cəhdlərinin ölümə nəticələnməsi halları qadınlardan daha yüksəkdir, çünki daha radikal üsullardan istifadə edirlər. Həyatdakı cəsəretləri, qorxmazlıqları ölüm üsulunu seçərkən də ön plana çıxır. Kişilər və qadınlar intihar edərkən müxtəlif üsullardan istifadə edirlər. Məsələn, kişilər odlu silaha üstünlük verdiyi halda, qadınlar həddindən artıq dozada dərman qəbul edərək, yaxud da özünü asaraq intihar edirlər. Həmçinin, intihara cəhd edən insanların əksəriyyətində yaşamaq instinkti üstünlük təşkil edir. Əgər dərman qəbul etməsənizsə, peşman olduğunuz anda xilas olmaq şansınız var. Odlu silahdan atəşlə intihara cəhd heç bir peşmançılıq firsəti vermədən nəticələnir.

Bu məsələdə oğlanların kiçik yaşlarından heç bir emosiyayı ifadə edə bilməmək ruhunda böyüdülməsi də rol oynayır. Onlar heç bir ağrıyı rahat yaşaya bilmirlər. Cəmiyyətin stiqması kişilərin ağlamasına imkan vermir. Hətta ən əzizi öləndə belə kişilər, ağlamağı zəiflik kimi anladığı üçün ağlamırlar. O ağrı, dərd onun içində hər gün böyüyür, dərinləşir. Kişilərin qadınlardan daha tez ölməsi, saçlarının daha tez ağarması, ürək xəstəliklərindən daha çox əziyyət çəkəməsi də bu xarakterin nəticəsidir.

Lalə Mehralı

“Cənab Prezident İlham Əliyevin İtaliyada Beynəlxalq Çernobbio Forumunda iştirakı və orada yeni geosiyasi şəraitdə Azərbaycanın rolu mövzusunda çıxışı diplomatik və siyasi sahədə növbəti uğur kimi qiymətləndirilməlidir. Ölkə başçısının çıxışı orada böyük diqqətlə dinlənmiş və forum iştirakçılarının böyük marağına səbəb olub. Moderatorun müxtəlif səpkili suallar verməsi bunun təsdiqidir ki, Azərbaycanın Avropa məkanında rolu və yeri barədə İtaliyada, istərsə də forum iştirakçısı olan digər dövlətlərdə ciddi maraq olduğu görünür”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında millət vəkili Musa Quliyev deyib. O bildirib ki, cənab Prezident çıxışı zamanı müxtəlif məqamlara toxunmuşdur və bu məqamların hər biri Azərbaycan və bölgə üçün çox

əhəmiyyətlidir: “Azərbaycan-İtaliya münasibətlərinə toxunan ölkə başçısı bizim münasibətlərin strateji müttəfiqlik səviyyəsinə qalxmasını qeyd etmiş və on il öncə strateji tərəfdaşlıq barədə bəyannamənin imzalanmasının xüsusi əhəmiyyətini vurğulamışdır. Azərbaycanla İtaliya bir çox sahələrdə əməkdaşlıq edirlər. Xüsusilə Azərbaycanın neft və qaz ehtiyatlarının İtaliyaya çatdırılması və İtaliyanın Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatlarından bəhrələnməyə başladığını vurğula-

“Prezidentin çıxışı Azərbaycanın xarici siyasətinin növbəti uğurudur”

ması və İtaliya üzərindən də digər Avropa dövlətlərinə Azərbaycan qazının şaxələnməsi olduqca böyük əhəmiyyətə malikdir. Eyni zamanda bizim humanitar əlaqələrimizin genişlənməsi, Azərbaycan universitetləri ilə İtaliyanın müxtəlif universitetləri ilə əlaqələrin qurulması, ölkəmizdə İtaliya universitetinin açılması xalqlar arasında humanitar və mədəni əlaqələrin güclənməsinə səbəb olan çox vacib amillərdir. Cənab Prezident Azərbaycanın torpaqlarının 30 il ərzində işğal altında qalması və BMT-nin qərarlarının

icra olunmaması, ATƏT-in Minsk Qrupunun fəaliyyətsizliyi barədə də danışaraq çox ciddi məqama toxunmuşdur. Çünki danışıqlar məsasında bəyanatlardan fərqli olaraq digər alətlər də olmalıdır ki, problem qısa müddət ərzində həllini tapsın. Cənab Prezident öz çıxışında moderatorun sualına uyğun olaraq Rusiya-Ukrayna məsələsinə də toxunmuş və ədalətli qiymət vermişdir ki, sözügedən iki dövlət arasındakı müharibənin dayanması və sülh danışıqlarının başlamasının tərəfdarıdır. Ukraynanın

ərazi bütövlüyünü birmənalı olaraq dəstəkləyirik. Çünki Azərbaycan uzun illər öz ərazisi işğal altında qalmış dövlət kimi bu məsələdə hər zaman həssasdır. Eyni zamanda Rusiyaya qarşı sanksiyaları da doğru hesab etmirik. Rusiya ilə Ukrayna arasındakı münasibətlərin tənzimlənməsində Azərbaycan da öz dəstəyini göstərə bilər.

Avropa Şurasının Azərbaycana qarşı ədalətsiz mövqeyinin də cənab Prezident növbəti dəfə təndiq etdi. Göstərmişdir ki, biz torpaqlarımızı işğaldan azad etdikdən sonra və erməni separatizminə Qarabağda son qoyduqdan sonra Avropa Şurası Azərbaycana qarşı çox ədalətsiz qərar qəbul etdi və Azərbaycan deputatlarını səsvərmə hüququndan məhrum etdi. Azərbaycan da adekvat reaksiya verərək, orada iştirak etməkdən imtina etdi. Əgər Avropa Şurası öz ədalətsiz qərarını korreksiya edərsə, Azərbaycan AŞ-nin iclaslarında iştirak etmək məsələsinə də baxa bilər. Bütövlükdə cənab Prezidentin sözügedən səfəri və oradakı çıxışı İtaliya, istər Azərbaycan, istərsə də dünyanın müxtəlif mətbuat orqanlarında geniş yayıldı, müzakirələrə səbəb oldu. Bu da ölkə başçısı və Azərbaycanın xarici siyasətinin növbəti uğuru kimi qiymətləndirilməlidir”.

Səbinə Hüseynli

Azərbaycan mədəniyyət və incəsənəti tarixin müxtəlif dövrlərində inkişaf yolu keçərək, təkmilləşmiş, dünya miqyasında sözünü deyə biləcək səviyyəyə yüksəlmişdir. Bu dəyərlərin, amillərin inkişafı onun yaradıcılarının, istedadlı xadimlərin əməyi, zəngin bədii təxəyyülün nəticəsidir. Belə irsi yarıdan, zəngin mədəniyyəti formalaşdıran simalar müasir dövrimizdə ölkə rəhbərliyi tərəfindən diqqətdə saxlanılır. Bir-birinin ardınca imzalanan Sərəncamlar məhz mədəniyyət xadimlərinin əməyinə, onların irsinin, məktəbinin geniş bir məkanda təbliğinə yönəlib. Bu günlərdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Xalq şairi, ictimai xadim, Dövlət mükafatları laureatı Nəbi Xəzrinin 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına töhfələr vermiş Xalq şairi Nəbi Xəzrinin 100 illik yubileyinin qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin təkliflərini nəzərə almaqla, Nəbi Xəzrinin 100 illik yubileyinə dair tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirəcəkdir.

2024-cü ilin dekabr ayında Azərbaycanın Nəbi Xəzrinin (Nəbi Ələkbər oğlu Babayevin) anadan olmasının 100 illik yubileyi tamam olur. Azərbaycan ədəbiyyatını yeni poetik obrazlarla zənginləşdirərək onun inkişafında özünəməxsus rol oynamış görkəmli söz ustası Nəbi Xəzri çoxcəhətli yaradıcılığı ilə insanın mənəvi aləminin saflığını geniş lirik-epik lövhələrlə tərənnüm etmişdir. Sənəddə qeyd olunduğu kimi, Azərbaycan xalqının tarixi-mədəni yaddaşının bir çox səhifələri onun yüksək vətəndaşlıq qayəsindən doğulan əsərlərində öz bədii tə-

Nəbi Xəzrinin söz dünyası

Dövlət başçısının Sərəncamı ilə Xalq şairi Nəbi Xəzrinin 100 illik yubileyi qeyd olunacaq

cəssümünü tapmışdır. Təbiət gözəlliklərinə vurğunluq və doğma torpağa bağlılıq hissləri aşılardan Nəbi Xəzri poeziyası dərin lirizmi, ifadə tərzini və həyata fəlsəfi münasibəti ilə səciyyələnilir. Nəbi Xəzrinin dram əsərləri Azərbaycan teatrlarında uğurla tamaşaya qoyulmuş və müəllifinə şöhrət qazandırmışdır. Nəbi Xəzri eyni zamanda ictimai xadim kimi səmərəli fəaliyyət göstərmiş, Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənətinin xarici ölkələrdə təbliği istiqamətində tədqiqatçı işlər görmüşdür.

Tərcümeyi-halına nəzər salsaq görərik ki, Nəbi Xəzri 1924-cü il dekabrın 10-da Bakı şəhəri Xırdalan kəndində tacir ailəsində anadan olub. Atası Kərbəlayi Ələkbər Baba oğlu kəndin tanınmış tacirlərindən olub. Orta məktəbi bitirib əmək fəaliyyətinə başlayan Nəbi Xəzri 1942-1943-cü illərdə ikinci dünya müharibəsində arxa cəbhədə iştirak edib, ordudan tərxis olunduqdan sonra isə 1943-1945-

ci illərdə “Kommunist” qəzeti redaksiyasında korrektor və Azərbaycan radiosunda diktör vəzifələrində çalışıb. 20 yaşlı gənc şairin yaradıcılığı Səməd Vurğunun nəzərindən qaçmır və onu təkidlə 1945-ci ildə Yazıçılar İttifaqına üzvlüyə keçirir. “Çiçəklənən arzular” adlı ilk şeirlər kitabı 1950-ci ildə çap olunub. O, 1945-1947-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində, 1947-1949-cu illərdə Leningrad Dövlət Universitetində, 1949-1952-ci illərdə Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda ali təhsil alıb. Dənizi hədsiz sevdindən, xəzri küleyinin də insanlara dəniz etrini bəxş etdiyinə görə 1958-ci ildə “Xəzri” təxəllüsü götürüb. 1952-ci ildə təhsilini başa vuran Nəbi Xəzri 1957-ci ilədək Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında məsləhətçi, 1957-1958-ci illərdə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi olub. O, 1958-1965-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının katibi, 1965-1971-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsi sədrinin, 1971-1974-cü illərdə isə Azərbaycan mədəniyyət nazirinin müavini vəzifələrində işləyib. Nəbi Xəzrinin ədəbi və ictimai fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilib. O, bir sıra orden və medallara, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının ali dövlət təltiflərinə - “Şöhrət” və “İstiqlal” ordenlərinə layiq görülmüşdür.

“İllər və sahillər” (1969), “Ulduz karvanı” (1979), “Nəsillər-əsrlər”

(1985), “Ağ şimşəklər” (1986), “Torpaq sənə and içirəm” (1989), “Ömür çinarından yarpaqlar” (1995), “Əsrin qanlı lələsi” (1996) və s. kitabların müəllifidir.

Nəbi Xəzrinin yaradıcılığı müasir Azərbaycan poeziyasının parlaq səhifələrindən birini təşkil edir. Altmış ildən artıq ədəbiyyata xidmət etmiş şairin əsərləri mövzu dairəsinin genişliyi və rəngarəngliyi ilə səciyyələnilir. İnsanın mənəvi aləmini, düşüncə və axtarışlarını yüksək bədiiiliklə əks etdirən və bəşəriyyətlə milliliyi üzvi şəkildə birləşdirən Nəbi Xəzri poeziyası dünya, insan və təbiət haqqında fəlsəfi məzmunu, yüksək humanizmi, böyük vətəndaşlıq qayəsi və milli koloriti sayəsində geniş oxucu kütləsinin rəğbətini qazanmışdır. Şairin müasirlərimizin, eləcə də tarixi şəxsiyyətlərin həyatından bəhs edən, lirik-epik lövhələrlə zəngin poemaları özünün dərin lirizmi, emosionallığı, orijinal üslubu və obrazlılığı ilə seçilir.

Şair dilimizin poetik imkanlarından ustalıqla bəhrələnməklə, poeziyanın gözəl nümunələrini yaratmaqla ədəbi dilimizin inkişafına töhfələr vermişdir. Poeziyasının dilinə xas olan şerriyyət, rəvanlıq və axıcılıq Nəbi Xəzri şeirlərinə bəstəkarların müraciət etmələri üçün zəmin yaratmışdır. Xalqımızın tanınmış sənət ustalarının repertuarında mühüm yer tutan bu əsərlər Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inciləri sırasına daxil olmuşdur.

Nəbi Xəzrinin şeir və poemaları dünya xalqlarının dillərinə tərcümə edilərək nəşr olunmuş, onun bədii tərcümələri sayəsində isə Azərbaycan oxucusu dünya poeziyası nümunələri ilə tanış olmaq imkanı əldə etmişdir. Nəbi Xəzri ictimai xadim kimi səmərəli fəaliyyət göstərmiş, tutduğu bütün vəzifələrdə xalqımızın mədəniyyətinin inkişafı, milli sənət nümunələrinin dünyada tanınması naminə qüvvə və bacarığını əsirgəməmişdir. O, otuz ildən artıq Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənətinin xarici ölkələrdə təbliği istiqamətində tədqiqatçı xidmətlər göstərmişdir.

Azərbaycan ədəbiyyatında öz yeri olan Nəbi Xəzri bütün zamanların söz adamı olaraq mənsub olduğu xalqın qəlbində əbədiyaşarlıq qazanıb.

Bir ömür payında yaşanılan illəri nəzmə çəkərək yazıb-yaratıb. Şeirlərin fikir yükü ilə ətrafa, yaşadığı cəmiyyətə zamanın bədii həqiqətini obrazlaşdırılmış bir şəkildə təqdim edib. Bu, onun poeziyaya sevgisindən, vətəne, insanlığa olan məhəbbətindən, ilahi eşqindən irəli gəlir. Oxucu və şair arasında münasibət mövcud deyilsə, demək, həmin yaradıcılıq susmuş bir poeziyadır. Nəbi Xəzri daim çağlayan və ulvi hissələrdən yığılmış bir sənətin mükəmməl nümunəsinin ortaya qoyub və əbədiyaşarlıq qazanıb.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Məlumdur ki, artıq yeni tədris ilinə sayılı günlər qalıb. Bəs, valideynlər və birincilər bu mərhələyə necə hazırlaşır? Bazarlıq prosesi necə gedir? SİA birincilərin valideynlərinin bu barədə fikirlərini öyrənib.

6 yaşlı Piriyev Yusifin anası İfqanə Piriyeva: "Yusif bir neçə gün sonra Bərdə şəhər akademik Zərifə Əliyeva adına texniki fənlər təmayüllü məktəb-liseyin "1Ç" sinifinə yollanacaq. 1- ci sinif üçün övladıma nələr lazım olacaqsam hamısını almışam. Çanta, dəftərlər, qələmlər, karandaşlar, pozan, su qabı, yemək qabı, forma və s. bunlara daxildir. Yusif bizim ilk övladımızdır və bu ilk məktəb təcrübəmiz olacaq.

Həmçinin məktəb üçün 2 dəst forma almışam. Onlardan biri ağ köynək, ağ şalvar və ağ ayaqqabı olmaqla dəstdir. Bu dəst ilk Bilik Günü və özəl tədbirlər üçün nəzərdə tutulub. Bunlara ümumilikdə 70 AZN ödəmişəm. Digər bildiyimiz məktəb forması isə ayaqqabı ilə birlikdə 150 AZN civarında edib. Məktəb əşyaları içərisində ən çox diqqətimi çəkən ortopedik çantalarıdır. Yusifə biri 40, digəri isə 45 AZN olmaqla iki çanta almışam. Məncə, gəliri orta səviyyəli olan ailə üçün bu da bahadır.

İlk günə xüsusi hazırlaşırıq. Bilik gününə mən, yoldaşım və qızım Yusiflə birlikdə yollanacağıq. Oğlum məktəbə getmək üçün çox həyəcanlıdır. Hər gün tədrisin nə zaman başlayacağını soruşur. Buna səbəb də onun məktəbəqədər hazırlıqda fəal iştirak etməsidir. Məncə, məktəbəqədər hazırlıq uşaqların məktəb mühitinə adaptasiya olması üçün çox yaxşı yoldur. Bir çoxları məktəb üçün 7 yaşın ideal olduğunu düşünür. Məncə də bu belədir. İndiki uşaqlar cılızdır, keçmişdəki kimi deyil. Dərslər çox çətin, çantalar ağırdır. Birinci sinifə yollanan uşağa İngilis dili tədris olunur. Öz dilində oxuyub-yazmağı

Valideynlər və birincilər məktəbə necə hazırlaşır?

yeni öyrənən uşaq ingilis dilinə necə alışsın?!

Düşünürəm ki, ümumilikdə çox bahalıqdır. Ucuz olan da keyfiyyətsiz məhsuldu. Hər kəsin büdcəsi fərqlidir, ola bilər ki, bizə baha görünən başqası üçün münasib olsun, yaxud da əksinə".

6 yaşlı Aybəniz İsmayılovanın anası Rüşanə İsmayılova: "Qızım Aybəniz bir neçə gün sonra Xırdağan şəhər B.Y. Cəfərov adına 3Nə-li məktəb-liseyin "1C" sinifinə yollanacaq. Onun üçün tədris ilinə məktəbli forması, ayaqqabı, çanta, saç aksesuarları, su qabı, yemək qabı, dəftər, qələm, kitab, dəftər-kitab üzülkləri, silgi, sadə və rəngli karandaşlar, rəngli kağız, xətkəş, qayçı, yapışqan və saha nələr-nələr almışam.

Digər qızıma da məktəb alış-verişi keçən ildən bəri edirik. Düşünürəm ki, bu il məktəb ləvazimatlarında kəskin bahalaşma var. Hər şey çox baha, seçim etmək çox çətin. Məncə, ilk tədris ili üçün ən azından valideynin 300-350 AZN pulu olmalıdır. Hələ bu ən minimum məbləğdir. İki köynək, iki etək üçün 100 AZN ödədim. Ayaqqabı sport və klassik olmaqla 85 AZN etdi. Çanta 65 AZN, digər məktəb ləvazimatları da 130 AZN etdi. İç geyimləri də 30 AZN oldu.

Bu il mənim üçün tədris ili bir başqa olacaq. Ötən il şəhidlərimiz var idi, ürəyimiz qeyd etməyə yol vermədi. Bu il onların sayında qeyd edəcəyik. Aybəniz ilk tədris ili üçün çox həyəcanlıdır. O yeni müəllim və şagirdlərlə qarşılaşacaq. Qızım hər gün məktəb barədə söhbətlər edirik. Ona məktəbdə necə davranmalı olduğunu, nəyi edib nəyi etməyəcəyini izah edirəm. Məncə uşaqlar hamısı məktəbdə eyni yaşda, yəni 6 yaşında yollanmalıdır. Məktəbdə eyni sinifdə olan uşaqların yaş fərqi olmasa düşündürəm yaxşı hal deyil".

Ayşən Vəli

"Vergi Məcəlləsinin tələbinə əsasən, ticarət və xidmət obyektlərində alıcılara kassa çekləri təqdim edilməlidir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında hüquqşünas Xanlar Səttullayev deyib. O bildirib ki, kassa çekləri ilə bağlı Vergi Məcəlləsində xüsusi tələblər müəyyən edilmişdir: "Həmin tələblərə əməl edilmədikdə və yaxud alıcılara kassa çeki təqdim edilmədikdə cərimə tətbiq edilir. Vergi Məcəlləsinin 50.8-ci maddəsində təsbit edilmiş həmin tələblərə görə, Nəzarət-kassa aparatının çeklərində mütləq vergi ödəyicisinin adı; VÖEN; çekin vurulmasının tarixi və saati; təsərrüfat subyektinin (obyektinin) adı, vergi orqanındakı uçot kodu və yerləşdiyi ünvan; malın və ya xidmətin (işin) adı, ölçü vahidi, miqdarı, bir vahidin qiyməti və yekun məbləğ (o cümlədən ƏDV-nin və ya sadələşdirilmiş verginin dərəcəsi və məbləği); cari növbə ərzində vurulmuş çeklərin sayı və çekin nömrəsi; nəzarət-kassa aparatının markası və zavod nömrəsi. nəzarət-kassa aparatının fiskal rejiminin nişanı (əlaməti). malın sürətli məlumat kodu (Quick Response Code); ödənilmiş məbləğ; avans (beh) ödənişi çekində avans (beh) üzrə ödənilmiş məbləğ müştəriyə qaytarılan məbləğ (malın və ya xidmətin (işin) dəyərinin artıq ödənilən hissə üzrə); nisyə satış zamanı ödəniləcək məbləğ (qalıq borc); ödənişin forması və üsulu (nağd, nağdsız, bonus, hədiyyə kartı); çekin növü (satış, geri qaytarma, ləğvetmə, avans (beh) ödənişi, nisyə satış üzrə ödəniş); nəzarət mexanizmi qurğusunun qeydiyyat nömrəsi; geri qaytarma, ləğvetmə və satış

Nə üçün çeki tələb etməliyik?

(avans üzrə) çeklərində həmin çeklərlə bağlı olan müvafiq çeklər üzrə fiskal əlamətlərdə təsvir olunan simvollar (unikal identifikator), nisyə satış üzrə ödəniş çekində nisyə satış üzrə ödəniləcək məbləğin və ödəniş üzrə ardıcılığın nömrəsi, habelə satış (nisyə) çeki üzrə fiskal əlamətlərdə təsvir olunan simvollar (unikal identifikator); yanacaq doldurma məntəqələri tərəfindən vergi ödəyicilərinə yanacaq kartı (talon) əsasında təqdim edilən yanacağa görə satış çekində alıcının nəqliyyat vasitəsinin dövlət qeydiyyat nişanı olmalıdır.

Vergi Məcəlləsinin 58.7-ci maddəsinin tələbinə görə, vergi ödəyicisi kimi vergi orqanında uçotda olmayan şəxslərlə (əhali ilə) pul hesablaşmalarının aparılması qaydalarının pozulmasına, yeni nəzarət-kassa aparatları və ya ciddi hesabat blankları tətbiq edilmədən (nəzarət-kassa aparatları quraşdırılmadan, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş formalara

uyğun ciddi hesabat blankları olmadan və ya nağd ödənilmiş məbləği mədaxil etmədən), vergi orqanlarında uçota alınmamış və ya texniki tələblərə cavab verməyən, o cümlədən bu Məcəllənin 50.8-ci maddəsində sadalanan tələblərə cavab verməyən çek təqdim edən nəzarət-kassa aparatlarından istifadə etməklə, qanunvericiliklə müəyyən olunmuş ciddi hesabat blanklarından istifadə etmədən və ya müəyyən olunmuş qaydada təsdiq olunmuş formalara uyğun olmayan ciddi hesabat blanklarından istifadə etməklə əhali ilə pul

hesablaşmalarının aparılmasına, POS-terminalların quraşdırılması məcburi olan obyektlərdə POS-terminalların quraşdırılmaması və POS-terminallar quraşdırılmış obyektlərdə nağdsız ödənişlərin qəbulundan imtina edilməsinə və ya alıcıya təqdim edilməli olan çekin, bankların valyuta mübadilə şöbələri tərəfindən müştəriyə təqdim edilməli olan bank çıxarışlarının və ya digər ciddi hesabat blanklarının verilməsi barədə alıcının müraciətindən sonra da bunların verilməməsinə və ya ödənilmiş məbləğdən aşağı məbləğ göstərilməklə verilməsinə, nəzarət-kassa aparatlarından istifadə edilməsi dayandırıldıqda əhali ilə pul hesablaşmalarının qeydiyyatının aparılması qaydalarının pozulmasına görə vergi ödəyicisinə vergi ödəyicisinə təqvim ili ərzində belə hallara birinci dəfə yol verildikdə 1000 manat, ikinci dəfə yol verildikdə 3000 manat, üç və daha çox dəfə yol verildikdə isə 6000 manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq edilir".

siyası tətbiq edilir".

"Lakin bütün bunlara baxmayaraq hələ də bu tələblərə əməl etməyən, vergidən yayınan kifayət qədər vergi ödəyiciləri var. Hətta, ümumiyyətlə, vergi orqanında qeydiyyatdan kəskin bahalaşma var ki, gəlir əldə etdikləri halda həm də işsiz statusuna da malikdirlər. Bu isə təbii ki, qanunsuzdur. Ona görə də vergidən yayınma və vergi qanunvericiliyinin pozulması faktları barədə qarşılaşdıqda ətraflı məlumatla "vergilər.az" saytının "Müraciətlər" bölməsinin "Onlayn müraciətlər" alt bölməsinə, Dövlət Vergi Xidmətinin Çağrı mərkəzinə (195-1) və ya vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərinə müraciət etmək lazımdır. Dövlət vergi Xidməti isə ticarət obyektlərində operativ reydləri artırmalıdır ki, vergidən yayınma hallarına, vətəndaşlara ƏDV çeklərinin verilməməsi, yaxud dərhal verilməməsi kimi qanunsuzluqlara son qoyulsun.

Vergi orqanları vergi ödəyicilərinin vergidən yayınması və vergi qanunvericiliyinin pozulması faktları barədə şəxslərdən müraciət daxil olduqda, müraciətdə qeyd edilən faktları həmin vergi ödəyicilərində keçiriləcək növbəti operativ vergi nəzarəti tədbiri və ya növbəti sayyar vergi yoxlaması zamanı araşdırmağa və vergi nəzarəti başa çatdıqdan sonra nəticələri barədə müraciət edən şəxslərə məlumat verməyə borcludur" - deyir o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Yaşadığımız yüzillik bəşər sivilizasiyasının yüksək nöqtəsi olaraq qəbul edilir və ağılın, idrakin sivil nöqtəyə yüksəldiyi zamanda insana sui-qəsdin edilməsi, düşünülmüş terrorun törədilməsi əlbəttə ki, qəbuledilən deyil. Terrorizm müasir dövrün ən təhlükəli təzahürlərindən biridir və müasir dünya bunun acı nəticələrini hələ də yaşayır. Terrorizm siyasi, dini, ideoloji və iqtisadi məqsədlərə çatmaq üçün qeyri-qanuni əməllərin, zorakılığın, gücün, hədənin tətbiq olunmasıdır. Müasir dünyanın toqquşduğu əsas və təhlükəli problemlərdən olan terrorizm daha çox siyasi, etnik, dini və s. zəminində yaranır. Əlbəttə ki, bu siyasi, iqtisadi və mənəvi ziyanla nəticələnir və hər bir dövlət, hər bir insan bunun qurbanına çevrilə bilər.

Təbii ki, real həyatda terror aktlarından daha çox günahsız insanlar, dövlət adamları ziyan çəkir və siyasi, etnik, dini və s. zəmində yaranan terrorların şahidi oluruq. 2001-ci il 11 sentyabr hadisələrindən artıq 23 il ötür. 23 il bundan əvvəl dünya yeni bir faciə ilə üz-üzə gəldi. Terrorun ən müdhiş formalarından biri Amerikanın Nyu-York şəhərində baş verdi. XXI əsrin başlanğıcında baş vermiş bu hadisə terrorun yeni bir mərhələyə daxil olduğunu göstərdi. 2001-ci ilin sentyabrın 11-də Əl-Qaidə terror təşkilatı tərəfindən ABŞ-ın Nyu-York və Vaşinqton şəhərlərindəki hədəflərə qarşı həyata keçirilən terror aktları terrorizmin iç üzünü bir daha dünyaya göstərdi. "American Airlines" (Amerika hava yolları) şirkətinə məxsus səmişin təyyarəsi Nyu-Yorkda yerləşən Dünya Ticarət Mərkəzinin Şimal qülləsinə çırpıldı. Daha sonra isə Cənub qülləsi bənzər hücumla məruz qaldı. Binaların əsmasına səbəb baş vermiş güclü yanğınlar idi.

Mənbələrdə də qeyd olunduğu kimi, bu hücumun əsas məqsədi sadəcə binalar, hətta bina və təyyarələrdəki minlərlə günahsız qurbanı daha böyük bir şey idi. Ən yaxın fiziki hədəflər Pentaqonun bir hissəsi, aşağı Manhattan və 4 təyyarə idi. Dünya Ticarət Mərkəzi bir zamanlar dünyanın ən hündür binası sayılan məşhur Əkiz Qüllələrin də daxil olduğu aşağı Manhattanın yerləşən 7 binadan ibarətdir. Müstəqil blokda yerləşən Bina 7 də daxil olmaqla 7 binadan ibarət kompleksə 2001-ci il sentyabrın 11-də çox ağır zərbə vuruldu. Dünyanın ən böyük ofis binası sayılan Pentaqon Amerika Birləşmiş Ştatlarının üreyi hesab edilir. 11 sentyabr hücumlarında binanın 10 hissəsindən biri zərər gördü. Geriyə qalan mənərə isə misli görülmemiş bir dəhşətdir. 11 nömrəli səmişin təyyarəsinin Şimal qülləsinin 95-ci mərtəbəsi ilə toqquşması nəticəsində yaranan qəza 92-ci mərtəbədən yuxarıda olan insanlara zərər verdi. Qəza bölgəsi olan mərtəbələr tüstü ilə dolduqca insanlar tullanmağa başladılar. Təmiz havada 10 saniyə yaşamaq zəhərli tüstünün ciyərlərə çəkərək ağır və dözülməz ölümdən əziyyət çəkməkdən daha yaxşı idi. Çoxlu sayda insan ilk öncə Cənub qülləsinin partlayışına şahidlik etdi. Bu hadisələr 3 minə yaxın sadə vətəndaşın ölümü, 6 mindən çox insanın yaralanması ilə nəticələndi. 2001-ci ilin 11 sentyabr hadisələri göstərdi ki, dünyanın ən yüksək inkişaf etmiş və ən böyük hərbi gücə malik ölkəsi olan ABŞ-da dəhşətli terror törədildi. Minlərlə insan bu terrorun qurbanı oldu. Və bu terrora yeni bir metoddan istifadə olundu, hava nəqliyyatından mülki və hərbi xarakterli ictimai-siyasi əhəmiyyət daşıyan obyektlərə zərbələr endirildi. 11 sentyabr terroruna ilk reaksiya verən dövlətlərdən biri Azərbaycan olmuşdur.

DÜNYANIN ƏN TANINMIŞ TERROR TƏŞKİLATLARI

Azərbaycan da zaman-zaman terrordan əziyyət çəkən dövlət olub. Göründüyü kimi, real həyatda terror aktlarından daha çox günahsız kütlə, dövlət adamları ziyan çəkir.

Terrorçuluq cinayətkarlığın ən təhlükəli formalarından biridir. Terrorizm siyasi, dini, ideoloji, iqtisadi məqsədlərə çatmaq üçün qeyri-qanuni zorun, gücün, hədənin tətbiq olunması formasıdır. Tarixdən bəllidir ki, 1883-cü ildə İrəvan şəhərinin 18. 766 nəfər əhalisinin 15.

Sivil dünya - vətəni və dini olmayan terrorçu

3 minə yaxın vətəndaşın ölümü ilə nəticələnən 11 sentyabr terroru

992 nəfəri, 1866-cı ildə isə 27. 246 nəfərindən 23. 626 nəfəri, yəni 85,2 % azərbaycanlı olmuşdur. Böyük Ermənistan yaratmaq xülyasında olan ermənilərin həqiqi vətəni Rusiya hüduqlarından kənar, daha doğrusu Kiçik Asiyada yerləşir. Tarixdə heç bir dövlətçiliyi olmayan ermənilər zaman-zaman xalqımıza qarşı terror aktları törədiblər. Azərbaycan xalqı 200 il ərzində erməni millətçi şovinistlərinin davamlı olaraq etnik təmizləmə, aqlaşımaz terror aktlarına və soyqırım siyasətinə məruz qalmış, günahsız insanlar, qocalar, uşaqlar, hətta, hamilə qadınlar insanlığa sığmayan amansızlıqla, qəddarlıqla qətlə yetirilmişdir. Təəssüf ki, hələ də nüfuzlu beynəlxalq qurumlar və qüdrətli dövlətlər erməni terror təşkilatlarının törətdikləri vandal aktlara ciddi münasibət bildirməmiş, terrorizmə qarşı mübarizədə həmrəylik nümayiş etdirməmişlər.

Dünyanın ən tanınmış terror təşkilatları sırasındadır Ermənistanın ASALA terror təşkilatının da yer aldığı hamıya bəllidir. ASALA, MAQ, "Erməni İttifaqı", "Erməni Azadlıq Cəbhəsi" terror təşkilatları ilə yanaşı, "Armenakan", "Hnçak", "Daşnaksütun" partiyalarının da proqramının əsasını terrorizm, terror üsulları təşkil edir. XIX əsrin sonları və XX əsrdə bu və digər erməni terror təşkilatları Azərbaycanda və Türkiyədə dəhşətli terror aktları törətmiş, on minlərlə günahsız insanı xüsusi amansızlıqla qətlə yetirmiş və ya ömürlük şikəst qalmalarına səbəb olmuşlar.

Azərbaycanın tarixində belə hadisələrin sayı kifayət qədərdir. 20 sentyabr 1991-ci ildə Xankəndi şəhərində Şuşa-Ağdam yolunu birləşdirən Xəliləliçay üzərindəki körpü partladılmasında cinayəti törətmiş Artur Amranyan həbs olunmuş və 15 il müddətində azadlıqdan məhrum olmuşdur. Bu o illərdə Xankəndidə törədilmiş ilk və son terror deyildi. Qısa bir şəkildə son xronologiyaya nəzər salsaq görərik ki, şəhərdə terror, sui-qəsd və hücum aktları kifayət qədər törədilib.

YUXARI DAİRƏLƏRDƏN SUI-QƏSD SIFARIŞI

1988-ci ildə Ermənistan SSR-dən gəlmiş erməni millətçi emissarlarının təşkilatçılığı ilə Xankəndidə ermənilər Qarabağın Azərbaycandan qoparılaraq Ermənistanla verilməsi tələbi ilə icazəsiz mitinqlərə başlanılıb. İlk mitinq 13 fevral 1988-ci ildə Xankəndinin mərkəzi meydanında təşkil olunub. 20 fevralda Xankəndi mərkəzi xəstəxanasında praktika keçən iki azərbaycanlı tələbə qız ermənilər tərəfindən zorlanıb. 2 gün sonra isə Ağdamdan yuzlərlə azərbaycanlı gənc bunun qisasını almaq üçün Xankəndinə yürüş edib və onların qarşısı Əsgəranda silahlı ermənilər və rus əsgərləri tərəfindən kəşilib. Baş verən qarşıdurmada

iki azərbaycanlı qətlə yetirilib və çoxlu sayda insan isə yaralanıb. Bu gənclər sonradan illərlə davam edəcək Qarabağ münaqişəsinin ilk qurbanları olublar. Bu bir daha ermənilərin terrorçu olduğunu sübut edən dəlillərdir. Belə ki. 1988-ci ilin yayında Xankəndi Uşaq Xəstəxanasında həkim-rentgenoloq işləyən əslən ağdamlı şəxs ermənilər tərəfindən xəstəxananın həyatında döyülərək, qətlə yetirilib. 28 iyun 1989-cu il tarixində ermənilər tərəfindən Badara qəsəbəsindən Meşəliyə gedən sossə yoluna qoyulmuş partlayıcı qurğunun işə düşməsi nəticəsində məşindəki 6 nəfər mülki azərbaycanlı ağır yaralanıb. 1990-cı il may ayında Bakı-Xankəndi qatırı və Xankəndi-Ağdam avtobusu partladılıb. 1990-cı ilin iyununda xankəndilli Əşrəf və Ələmşah adlı iki qardaş 336-cı moto-atıcı alayın qarşısında diri-diri yandırılıb. 5 sentyabr 1991-ci ildə Xankəndidəki radio-televiziya stansiyası partladılıb. Bu günə kimi bu hadisədə əli olanların adları məlum deyil. Tarixi mənbələrə hər dəfə nəzər saldıqda dəhşətli faktlar insanı susdurur. 1991-ci il yanvarın 5-də Kerkicahan ərazisinə ermənilər tərəfindən hücumlar olunur. Beləcə, qəsəbə 3 nəfəri itirir. Lakin erməni tərəfindən də, çoxlu itkilər olur. 1991-ci il 9 yanvar tarixində Baqmanyayn Akop Qavruşoviç və Antonyan Artuşa Qriqoroviç tərəfindən DQMV-nin Daxili İşlər İdarəsinin rəisi general mayor V.Kovalyovun həyatına sui-qəsd edilmişdir. Buna səbəb kimi onun azərbaycanlıları müdafiə etməsi və sui-qəsdin yuxarı dairələrdən sifariş olunması göstərilmişdir. 1989-cu ilin oktyabr ayında evinə qayıdan iki nəfər Kerkicahan sakini güllələnmişdir. 1991-ci il fevralın 4-də ermənilər azərbaycanlılar yaşayan bir neçə binanı partladır, güllələyiblər. 1991-ci ilin yayında Xankəndi-Şuşa avtomobil yolunda SSRİ DİN Daxili Qoşunlar mayoru L.Xomiç qətlə yetirilmişdir. 24 fevral 1991-ci ildə Şuşadan Ağdam rayonuna gedən "PAZ-3205" dövlət nömrə nişanlı avtobus şəhər ərazisində partladılıb, nəticədə 7 nəfər vəfat etmişdir. Həmçinin ermənilər bu zaman ərzində oğurluq və talançılıq işlərinə də, əl atıblar. İllər uzunluğunda ölkəmizin demək olar ki, hər bir yerində ermənilər tərəfindən törədilən bu və ya digər faciələri, qətlialmlar yaşamışıq.

ERMƏNİPƏRƏST QÜVVƏLƏRİN HİMAYƏÇİLƏRİNİN ƏMƏLLƏRİ

Yaşadığımız tarix göstərir ki, erməni terrorlarının ölkəmizdə sayı-hesabı yoxdur. Mənfur qonşularımız bizə qarşı məkrli, çirkin niyyətlərini həyata keçirmişdilər. Hələ sovet dövründə yaşadığımız illərdə 8 sentyabr 1984-ci

ildə Bakıda 106 sayılı səmişin avtobusunun erməni terrorçusu Henrix Vartanov tərəfindən partladılması zamanı iki uşaq anası olan Surxalızadə Fatma həlak olmuş, üç nəfər yaralanmışdır. Hadisə o vaxt SSRİ-nin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən terror aktı kimi deyil, onunla Vartanovla müdiriyyət arasında olan narazılıq kimi qiymətləndirildi, Hadisənin təşkilatçısı olan Henrix Vartanov psixi xəstə kimi qəbul edilərək həbsdən azad edilərək məcburi psixi müalicəyə göndərildi. Əlbəttə ki, bu ermənipərəst qüvvələrin himayəçilərinin əməlləri idi. 16 sentyabr 1989-cu ildə erməni terrorçuları Tbilisi-Bakı reysi ilə işləyən səmişin avtobusunu partlatmışlar. 5 adam həlak olmuş və 25 nəfər yaralanmışdır. 13 fevral 1990-cı ildə Yevlax-Laçın yolunun 105-ci km-də "Şuşa-Bakı" marşrutu ilə hərəkət edən avtobus partladılıb, nəticədə 13 nəfər ağır yaralanmışdır. 24 mart 1990-cı ildə "Noraşen-Bakı" yolunun 364-cü km-də dəmir yolu partladılıb, nəticədə teplovoz və 3 vaqon partladılıb, 150 metrden çox dəmir yolu xətti yararsız hala düşmüşdür. Bu siyahını artırmaq üçün əsas dəlillər çoxdur. Hər bir terror aktında insan ölümü diqqəti çəkir.

ŞUŞANIN XƏLFƏLİ KƏNDİ - 41 SƏMİŞİN VƏ 3 EKİPAJ ÜZVÜ

1992-ci il yanvarın 28-də Ağdamdan Şuşaya uçan "MI-8" mülki helikopterinin erməni terrorçuları tərəfindən Xankəndi istiqamətindən qumbaraatanla vurulması terrorun acı nəticəsidir. Terror hadisəsi Şuşanın Xəlfəli kəndi yaxınlığında baş vermiş, hadisə nəticəsində əksəriyyəti qadın və uşaqlardan ibarət 41 səmişin və 3 ekipaj üzvü, ümumilikdə 44 nəfər həlak olmuşdur. 44 nəfərin həlak olunması erməni faşist ideologiyasını bir daha üzə çıxarır. Xatırladaq ki, hadisədən iki ay əvvəl - 20 noyabr 1991-ci ildə ermənilərin Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndi yaxınlığında "MI-8" helikopterini atəşə tutması nəticəsində Azərbaycanın bir çox dövlət xadimləri və jurnalistlər həlak olmuşdular. Həlak olanların arasında dövlət katibi Tofiq İsmayılov, baş prokuror İsmət Qayıbov, dövlət müşaviri, sabiq daxili işlər naziri Məhəmməd Əsədov, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının jurnalisti Alı Mustafayev və başqaları var idi. Ümumilikdə qəza nəticəsində 22 nəfər həlak olmuşdu.

KONVENSIYALARIN KOBUD ŞƏKİLDƏ POZULMASI

Bu terror aktları qəddar, faşist xislətli əməllərdir ki, xalqımız bunu yaşayıb. 44 günlük Vətən müharibəsində də xalqımız ermənilərin təcavüzkar siyasəti ilə üz-üzə qaldı. Müharibə getməyən ərazilərimizdə Gəncədə, Mingəçevirdə, Bərdədə yaşından asılı olmayaraq uşaq da, gənc də. qoca da bu terrorların acı nəticəsini yaşamış oldu. 30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan beynəlxalq konvensiyalara zidd topladığı silahlarla 44 günlük müharibədə Gəncə, Tərtər, Mingəçevir kimi yerlərdə mülki əhəlinin kompakt yaşadığı ərazilərə raket zərbələri endirməsi Ermənistan hökumətinin təcavüzkar, terrorçu simasında xəbər vermiş oldu. Qocaya, cavana, uşağa qıyan erməni müharibə qanunlarını belə pozaraq çirkin niyyətləri ilə tarixə nəyə xidmət etdiklərini bir daha göstərdi. Döyüş meydanında sarsıdıcı məğlubiyyətə uğrayan Ermənistanın cəbhə xəttindən uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrini və mülki obyektləri hədəfə alması dünyanın, dünya KİV-lərinin döyüş meydanında iştirak etdiyi bir zamanda baş verirdi. Bütün olayları dəqiqliklə işıqlandıran KİV-lər Azərbaycanın haqlı mövqeyinə göz yuma bilmirdilər. Ermənistan tərəfindən həyata keçirilən terror aktları və müharibə cinayətlərinə etinasızlıq göstərilmədi. Vicdanla öz vəzifə borclarını yerinə yetirənlər Azərbaycanın təmas xəttindən uzaqda yerləşən şəhərlərini raket atəşə tutmasını, nəticədə çox sayda mülki şəxsin həyatının itirilməsinin şahidinə çevrildilər. Bu tarixdir: erməninin terrorçuluq əməllərinin izi və tarixi.

Zümrüd BAYRAMOVA

Hər birimiz yeni həyata qədəm qoyarkən böyüklərimizin "Bir yastıqda qocalasınız" kimi dəyərli tövsiyəsini eşidirik. Bir yastıqda qocalmaq özündə dərin bir mənani ehtiva edir. Bura ailə dəyərlərimizlə bağlı xüsusiyyətlərdən tutmuş ailənin uzunömürlülüüyü, mehribanlığı, sədaqət, qarşılıqlı hörmət daxildir.

Bir yastıqda qocalmaq dünyanın gözəlliklərinin birincisidir. Bir-birini sevən, bir-birinə hörmət hissi olan insanların bölüşdüüyü həyatdır. Başladıqları yeni bir yolu uğurla addımlamaqdır. Onları mənzil-başına aparən yoldur. Nə var mənzil başında? Əlbəttə ki, yaşlılıq, övladlar, nəvə-nəticələr. Və bir də hər kəs öz yoluna davam edəndən sonra ömrün yoldaşa ehtiyac duyduğı qalan hissəsi...

Bir yastıqda qocalmaq bu qədər gözəllikləri özündə cəmləşdirdiyi halda biz necə, bu ifadənin haqqını verə bilirikmi? Bir yastıqda qocalmaq üçün mübarizə aparırıqmı? Yoxsa yastıqları ayırmaqla həyatımızı da ayırır, ailəni dağıdır, hətta uşaqları da mal-mülkümüz kimi bölüşürük? Belə isə bir qədər bir yastıqda qocalmaq məsələsinə diqqət çəkək.

Boşanmaya gedən yol: yatağı ayırmaq

Bəzən iddialarımız, bəzən qürurumuz, bəzən sadəcə düşüncə zəifliyimiz ucbatından bir ömür peşman oluruq. Söz yox ki, iki şəxs bir evdə yaşayırsa, hansısa səbəblərdən kiçik incikliklər olaçaq. Lakin bu, o demək deyil ki, yataq ayrılmalıdır. Lakin ayırırıq. Kin, iddia, düşüncəsizliklə etdiyimiz bir hərəkət bütün problemlərin başlanmasına şərait yaradır. Yatağı ayırmaq kəsürlüüyün, tərəflər arasında kin yaranmasına, sözsöhbətin uzanmasına səbəb olur.

Anamın qoca bir nənəsi varmış. Anam deyirdi ki, həmin nənə onlara belə məsləhət verərmiş ki, həyat yoldaşınızla aranızda hər

hansı bir inciklik yarananda qəti şəkildə yatağınızı tərk etməyin. Onsuz da ər-arvadın dalaşmağı yaz yağışı kimidir. Yazda tez-tez hava buludlanır, yağış ələdir, az sonra günəş doğur. Heç elə bir səhərdən nəriləyən-guruldayan hava deyilmiş. Bax, ər-arvad da belədir. Lakin yatağı ayıranda, artıq o yaz yağışından sonrakı günəş doğmaya bilər. Odur ki, nə qədər

Bir yastıqdan "Gümüş", "Qızıl", "Brilyant" toya...

söz-söhbətiniz olsa da, yatağınızı tərk etməyin. Üzünüzü həyat yoldaşınıza tərəfə deyil, o yana çevirin, lakin yatağınızı ayırmayın.

Nəinki bu sözləri deyən həmin rəhmətlik nənə, evlərimizdəki bütün nənələr eyni fikirdə olublar. Elə "bir yastıqda qocalın" deyimini də bax, belə ailə təcrübələrinə əsaslanaraq yaranıb.

Bəli, ailələrin uzunömürlü olması, boşanmaların sayının artması məhz bir yastığı paylaşmağı bacarmaqdan çox asılıdır. Bu yastıq mehribanlığın, hörmətin, səmimiyyətin, doğmalığın ünvanıdır. Bu ünvanıdan uzaqlaşmaq boşanmaların sayının artmasına, bu ünvanı sadıq qalmaq ailənin uzunömürlülüüyünə səbəb olan amildir.

Yatağı ayırmaqda günahkar tərəf: qadın

Əks təqdirdə soyuq münasibət gündən-günə dərinləşir və boşanmaya doğru ilkin addım atılır.

Desək ki, elə bir şərait yaratmaq lazım deyil ki, ər-arvaddan hər hansı incisin, küssün, bu, bir qədər yerinə düşməyəcək. Çünki sözsöhbət istər-istəməz ortaya çıxır. İki nəfər bir həyatı, bir evi paylaşsın, kiçik də olsa, bir inciklik meydana gəlir. Lakin bu, o mənaya gəlmir ki, inciməsən, küsməsən, otağınızı tərk etməli, yatağınızdan uzaqlaşmalısın. Bu, qəti şəkildə yolverilməzdir. Bir də tərəflərdən hər hansı bağışlamağı, anlamağı bacarmalıdır. Xüsusilə də bu məsələdə qürur düşməni mövqedə dayanır, bunu unutmayaq...

Bağışlamaq mədəniyyətdir

Bağışlamaq isə böyük mədəniyyətdir. Hətta üzr istəmək bundan da böyük mədəniyyətin göstəricisidir. Belə isə nə üçün bizə bəzi hallarda "üzr istəyirəm" sözünü demək ağır gəlir. Əslində səhv edən 1-2 saat sonra, yeni gərginliyi, əsəbiliyi ötəndən sonra günahkar olduğunu anlayır. Belə olan halda nə üçün üzr istəməyə, bağışlanmağımızı xahiş etməyə?

Dəfələrlə tərəflərdən birini dinləyərkən, günahın onda olduğunu anlayaraq üzr istəməsinə məsləhət görmüşük. Lakin müşahidə edirik ki, günahı olmasına baxmayaraq, özünü günahkar saymayanlar var. Və yaxud da bilə-bilə ki, günahkardır, hansı ki, bunu etiraf da edir, lakin "üzr istəməmə",- deyib durur. Bax, boşanmaya aparən, ailənin

sa, ailələrimiz qorunar, mehriban, səmimi, qarşılıqlı hörmət şəraitində ailə dəyərlərini də yaşatmış olarıq.

Uşaq körpüdür

Müasir dövrdə gənclər ailə qurduqdan bir neçə il sonra uşaq dünyaya gətirməyi planlaşdırır. Lakin bu, heç də müsbət seçim deyil. Ailə qurmusansa, ailə həyatına başlamışansa, deməkdir. Ailə həyatının vazkəçilməz olanı isə uşaqdır. Uşağın ər-arvad arasında körpü olduğunu nəzərə alaraq, uşaq nə qədər tez olarsa, ailənin təməlini möhkəmləmiş olduğunu da vurğulamaq lazımdır.

Uşaq olan yerdə sözsöhbət azalır, mehribançılıq olur. Həm də uşaq ər-arvad arasında yaranan incikliyin də aradan qalxma səbəbidir. Çünki uşağa görə tərəflər çox halda bir-birilərini bağışlaya bilər. Uşağın xətrinə hər hansı bir səhvi böyüdüüb problem şəklinə salmır.

Düzdür, ailələr var ki, hətta uşaq da onların münasibətlərinə körpü sala bilmir. Deməli, bu ailə səhv şərtlər əsasında qurulub. Burada sevgi kimi, qarşılıqlı hörmət, birgəyaşayış amili də yoxdur. Belə olan şəkildə təbii ki, ailənin ömrü də qısa olacaq. Lakin olmazmı ki, sonra yaranacaq problemləri bəri başdan görə bilək?

Bu məsələdə isə valideynlərin rolu daha böyük olur. İstər qızın, istərsə də oğlanın ata-ana istəyi, tələbi ilə ailə qurması sözsüz, çox halda bax, bu problemlərin yaranmasına gətirib çıxarır. Dünyanı mehəbbət xilas edir, deyirik, ailənin də xilaskarı sevgidir. Odur ki, gənclərin bir-birini sevdikləri, an-

dağılmasına səbəb olan amillərdən ən başlıcası da budur.

Bəli, bağışlanmağı çətinlik yaranan məsələlər də var, təbii ki. Lakin ailənin qorunması naminə hər iki tərəf buna cəhd etməlidir. Yatağı ayırmamaqla, səbrlə məsələləri çözməklə, bacardığımız qədər ailənin dağılmasına yol verməməliyik.

Yuxarıda məsləhətlərdən söhbət açdığım həmin nənə bir məsələni də tövsiyə edirmiş ki, evdə sözsöhbət olanda, evinizi heç vaxt tərk etməyin. Ev dörd divardan, dörd küncdən ibarətdir. Hər dəfə bir inciklik və ya problem olanda bir küncə küsün. Üz tutduğunuz künc bitəndə, artıq bu evdə yaşamağın mümkünsüz olduğunu təsdiq edəndən sonra evi tərk etmək olar.

Çox gözəl məsləhətdir, deyilmi? Bəli, hər biri bir cavahir dəyərinə olan baba-nənə, ata nəsihətlərimiz hər zaman qulağımızda sırğa, çıxdığımız yolda bələdçi olar-

ladıqları, tanıdıqları üçün ailə qurmalarının tərəfində olaq, qızımızın imkanlı kişinin oğlu, oğlumuzu dostumuzun qızı ilə evlənməsinin, gəncləri anaların öz aralarında alış-veriş mexanizminə çevirmələri tərəfində yox. Bax, ikinci tərəfi uşaq da xilas etmir. Bunu həyat dəfələrlə qarşımıza çıxarır.

Bir yastıqdan məhkəməyə

Təəssüfedicidir ki, "Bir yastıqda qocalın" deyimini sanki eşitməmiş kimi bir də baxırıq ki, səmimi məhkəmələrdən gəlir. Bəlkə səhvim var, artıq qurulan ailələrə "bir yastıqda qocalın" deyən yoxdur. Bəlkə müasirləşməyimiz bir çox dəyərlərimiz kimi, bu deyimini də artıq lazımsız əşya kimi bir küncə tullayıb.

Əvvəli səh. 12

Bəlkə məhkəmə divarlarındakı sərtliyi, soyuqluğu bir yastığın isti-liyindən və yumşaqlığından üstün tutmağa başlamışıq.

Bilmirəm belədir, yoxsa belə deyil, lakin qurulan ailələrin fonunda boşanmaların sayı məni bir vətəndaş kimi çox narahat edir. Azərbaycanda 2023-cü ildə 54,2 min nikah və 21,688 boşanma halları qeydə alınıb. 2022-ci illə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə düşən nikahların sayı 6,1-dən 5,3-ə azalıb, boşanmaların sayı isə 1,6-dan 2,1-ə yüksəlib.

Bu gün Azərbaycanda boşanmaların sayı artıq qorxunc dərəcədədir. Elə yuxarıdakı rəqəmlər az qalıb ki, bir nikaha bir boşanma şəklinə gəlsin. Bu isə dəhşətdir. Bunun üçün əməlli-başlı narahat olmağa dəyər. Lakin aid qurumlar hələ də bunun qarşısını almaqda çətinlik çəkir. Nə üçün? Bunu yaqın özləri bizdən yaxşı bilər.

60 yaşında bir yastıqdan vaz keçənlər

Araşdırma zamanı qarşıma çıxan başqa bir statistika isə, sözün həqiqi mənasında, dözülməzdir: 2022-ci ildə Azərbaycanda ümumilikdə 15983 boşanma olub ki, bunlardan da 528-i 60 və yuxarı yaşda olan kişilər, 274-ü isə eyni yaş qrupunda olan qadınlar arasında qeydə alınıb. Bu, 35-40 illik ailələrin dağılması deməkdir. Bu, öz ailəsi olan övladlarının gözü qarşısında ailəni dağıtmaq onlara pis nümunə olmaq deməkdir. Bu, orta yaşlı qadın-kişilərin nəvə oynatmalı olduğu halda məhkəməyə müraciət etmələri, min şirini bir acıya dəyişmələri deməkdir.

60 yaşlı insanın bu yaşda bo-

Bir yastıqdan "Gümüş", "Qızıl", "Brilyant" toya...

şanmaq üçün müraciət etməsi yox, bunu ağılına gətirməsi qəbahətdir. Nə ola bilər ki, 40 il birlikdə yaşayandan, ailənin çətinliklərini, bərkimə dövrünü arxada qoyandan, övlad, nəvə sahibi olandan sonra boşanmağa qərar verənsən? Bu, bizim ailə dəyərlərimizə böyük zərbədən başqa bir şey deyil. 60 yaşlı 528 kişi və 274 qadın deməli, gənclərimizə "Bir yastıqda qocalın" nəsihəti-ni-alqışını etməkdən məhrum oldu. Yəni, tərəflərin boşanma səbəbi nə olursa-olsun, artıq boşanmış, ailəsinə dağıtmış bir şəxs kimi düşünürəm ki, bu tövsiyəni verməkdən belə çəkinər. Çünki onların məsləhət və tövsiyəsi sözsüz, kənardan bir-

mənali qarşılanmaz. Odur ki, xüsusilə də hansı yaşda hansı qərarları verməyi düşünə bilmək həyatı anlamaq deməkdir.

18-29 yaşda qadınlar, 29-60 yaşda kişilər...

2022-ci ilə olan boşanma ilə bağlı statistika ürəkbulandıran olsa da, nəzər salmağa və nəticə çıxarmağa dəyər: 18 yaşadək kişilər arasında boşanma qeydə alınmasada, eyni yaş qrupunda olan qadınlar arasında 3 boşanma olub. Həmçinin 18 yaşda kişilər arasında 1, qadınlar arasında isə 31 boşanma qeydə alınıb. 19 yaşda kişilər arasında 2, qadınlar arasında 136 boşanma qeydə alınıb. 20-24 yaşda kişilər arasında 432, qadınlar arasında 2026 boşanma qeydə alınıb. 25-29 yaşda kişilər arasında 2363, qadınlar arasında 3868 boşanma qeydə alınıb. Göründüyü kimi, yuxarıdakı yaş qruplarında qadınlar boşanma qeydə alınıb. Deməli, ölkəmizdə 18-29 yaş arası qadınlar öz həmyaşıdları olan kişilərlə müqayisədə boşanmağa dəfələrlə artıq meyllidir.

30-34 yaşda kişilər arasında 4198, qadınlar arasında 3925, 35-39 yaşda kişilər arasında 3525, qadınlar arasında 2614, 40-44 yaşda kişilər arasında 2254, qadınlar arasında 1398, 45-49 yaşda kişilər

arasında 1288, qadınlar arasında 804, 50-54 yaşda kişilər arasında 815, qadınlar arasında isə 560 boşanma, 55-59 yaşda kişilər arasında 533, qadınlar arasında isə 337, naməlum yaşda kişilər arasında 44, qadınlar arasında isə 7 boşanma qeydə alınıb.

Göründüyü kimi, 30-60 yaş qruplarında olan insanlarda isə kişilər boşanmağa daha meyllidir. Bu yaşda olan qadınlardan dəfələrlə artıq şəkildə bir yastıqda qocalmaq fikrinde deyillər.

Beləliklə bu qənaətə gəlmək olar ki, ölkəmizdə ailələrlə iş aşağı səviyyədə qurulub. Bunu bizdən əvvəl statistika deyir. Həm də kişilər üçün ayrıca, qadınlar üçün ayrıca olaraq. Nəticə isə belədir: bizdə

bir yastıqda qocalmağa meylli olanları olmayanlar üstələyir. Bu isə, ailə dəyərlərimizə əlibaltalı qara bir qüvvənin hücumu deməkdir. Bu hücumdan müdafiəyə hazırıqmı?..

Və bir yastıqdan "Gümüş", "Qızıl", "Brilyant" toya qədər yolçuluğumuz olmalı halda, bu yol bizi nə üçün məhkəmələrə aparmalıdır? Bəlkə bir qədər dözümlü olaq. "Gümüş", "Qızıl", "Brilyant" toylarını qeyd edən ailələrdən nümunə götürək. Belə də etməliyik, Çünki biz-zim illər, əsrlər boyu qoruyub saxladığımız ailə dəyərləri olub. Onu qoruyub gələcək nəsillərə verməyə hər birimiz borcluuyq.

Mətanət Məmmədova

Tarixən belə olub və bu gün də belədir ki, ikibaşlı oyun oynayanlar, üzde bir, arxada fərqli mövqə sərgiləyənlər sonda iflasa uğrayırlar. Azərbaycanın dağdıcı müxalifəti və xaricdəki antimillilərin fəaliyyətinə nəzər yetirdikdə, bir daha tarixi sitatın əsaslı olduğunu görmək olar. AXCP sədri Əli Kərimli, Milli Şuranın rəhbəri Cəmil Həsəni, Müsavatın indiki və keçmiş başqanları İsa Qəmbər və Arif Hacı, Real partiyasının sədri İlqar Məmmədov, eləcə də xaricdə oturub Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı qarayaxma kampaniyası aparən ünsürlər şər və böhtanlarına, eləcə də qeyri-səmimi davranışlarına görə dünya azərbaycanlılarının gözündən düşən lazımsız eşyaya çevriliblər. Qeyri-ciddi xarakterlərinə görə yaxınları belə onlara hörmət göstərmir, daim uzaq durmağa çalışırlar. AXCP sədr müavini Fuad Qəhrəmanlıya, Milli Şuranın üzvü Gültəkin Hacıbəyliyə, ABŞ-da tüfeyli həyat tərzini yaşayan Sevinc Osmanqızına, "fəəri diplomat" adını daşıyan Arif Məmmədova və digərlərinə qarşı yaxınları tərəfindən göstərilən sət tənzidi münasibət qeyd olunanlara misal ola bilər. Bu məxluqlar hər şeylərini itirdikləri üçün Azərbaycan cəmiyyətini hədəfə alır, insanların şərəf və ləyaqətini təhqir etməkdən çəkinmirlər. Əksər hallarda xarici qərəzli təşkilatlarla iş birliyinə gedərək onların sözlərini deyir, fikirlərini ifadə edirlər. Nə zaman kimse və ya hansısa xarici təşkilat Azərbaycan haqqında əsassız fikir səsləndirsə, dərhal dağdıcı müxalifət və xaricdəki antimillilərin onu özünəməxsus şəkildə şərh edib, paylaşır. Elə hesab edirlər ki, xaricdəki ermənipərəst dairələr Azərbaycanla bağlı qərəzli fikir söyləməklə düzgün və ədalətli mövqə sərgiləyirlər. Lakin anlamırlar ki, Azərbaycana qarşı qərəzli fikirlər səsləndirən xarici təşkilat və ya erməni lobbisinin üzvləridir. Hansı ki, onlar Azərbaycanın dünya miqyasında əldə olunan uğurlarını həzm etmək istəməyən, qışqançılıqla yanaşan məkri dövlətlərdir. Fransa o dövlətdir ki, 44 günlük Vətən müharibəsində və parlaq hərbi qələbədə sonra Fransa senatı erməniləri himayə edən, Ermənistanə dəstək göstərən irticaçı qərarlar qəbul etdi, Makron hər fürsətdə ölkəmizlə bağlı qərəzli açıqlamalarla çıxış edib. Almaniya və ABŞ-da eynilə ermənipərəst mövqə

Xaricdəki antimillilə ünsürlər özlərini Əli Kərimlidən üstün hesab edirlər

sərgiləyiblər. Almaniya genişlənməkdə olan faşist ideologiyasının əsas təmsilçilərindən olan Frank Şvabenin təklifi əsasında Azərbaycanın AŞPA-da səsvermə hüququnun məhdudlaşdırılması ilə bağlı qətnamə qəbul edildi. 30 il AŞPA Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və ərazilərin işğalı faktına qarşı heç bir tədbir görməyib, yalnız ara-sıra heç bir hüquqi çəkisi olmayan bəyanatlar və qərarlar verməklə kifayətlənib. Halbuki, bir quruma üzv olan iki ölkədən birinin digərinin ərazisini işğal etməsi faktına görə ən azından işğalçının səs hüququ əlindən alınmalıdır.

Əli Kərimli Frank Şveberin paylaşmasına dəstək ifadə etdi

Haqlı olaraq Azərbaycan dövləti Frank Şveberin sifarişli layihəsi əsasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin AŞPA-da səsvermə hüququndan məhrum edən deputatların Azərbaycana girişinə qadağa qoyulub. Bu qadağa yalnız AŞPA-nın Azərbaycan nümayəndələrinə qarşı tətbiq etdiyi separatçı qərarın ləğv edilməsindən sonra aradan qaldırıla bilər. AŞPA-nın və digər qaranlıq niyyətli, qaranlıq dairələrin Azərbaycana qarşı qərəzli mövqə tutmasına qarşı etiraz səsələrini qaldırırlar. Yalnız Azərbaycanın dağdıcı müxalifəti və xaricdəki antimillilərin qüvvələr Frank Şveber kimi nasist qüvvələrin yanında yer alırlar. Ona görə də

AXCP sədri Əli Kərimli və ətrafında olanlar F.Şveberin separatçı mövqeyindən məmnunluğunu ifadə edirlər. Hətta utanıb-çəkinmədən F.Şveberin "X" hesabında Cənubi Qafqazda vəziyyət, Azərbaycanla bağlı qarayaxma kampaniyasına və cızma-qarasına haqq qazandırdı, bəyənir. Ə.Kərimli sosial şəbəkə hesabında yazır: "Biz Avropadan uzaqlaşdıqca, Ermənistanın dostları artacaq. Bizim Avropa ilə döyüşməyimiz Ermənistanın müttəfiqlərini çoxaldacaq. Azərbaycanın maddi yardım, sərmayə, kredit, texnologiya əldə etmək imkanları məhdudlaşacaq. Avropadan imtina edib, Mərkəzi Asiyalaşmaq siyasəti davam etdikcə, sadə azərbaycanlının Avropaya vizasız gediş-gəliş arzusu arzu olaraq qalacaq, repressiyalar davam edəcək, məmur özbaşınalığı, hüquqsuzluq və yoxsulluq artacaq".

Bu cür yanaşma bir daha onu təsdiq edir ki, Əli Kərimli sağalmasa mümkün olmayan xəstəliyə mübtəla olub. Onun üçün fərqi yoxdur kimlər və ya hansı qüvvələr Azərbaycan xalqı və dövləti haqqında nə kimi qərəzli açıqlamalar verirlər. Əsas odur ki, maraqlarına uyğun mövqə sərgilənir, eləcə də xaricdən mənafeğini əks etdirən sifarişlər verilir. Bu baxımdan da barda alqışın, küçədə narkomanın, səhnədə ağılsız rəqqasenin, siyasətdə erməni kökənli şəxsin Azərbaycanla bağlı istənilən sayıqlamasını bəh-bəhlə öz sosial şəbəkə hesablarında paylaşır.

Xaricdəki antimillilə ünsürlər Əli Kərimliyə qarşı birləşirlər

Hətta bəzən Trol Sadıqlı, Sevinc Osmanqızı, Arif Məmmədov və digərləri özlərini Ə.Kərimlidən üstün hesab edirlər. Fikir vermisinizsə, Trol Sadıqlı özünün TV-sində "mən Azərbaycan müxalifətinin əsas sözcüsü ola bilərəm", "Əli Kərimlinin seçkiləri "boykot" qərarını qınayırıq", - deyə bildirir. Sevinc Osmanqızı

isə Ə.Kərimlini daha geniş formada təhqir edir. O özünün TV-sində demək olar ki, hər gün Ə.Kərimlini fakt və sübutlarla ifşa edir. Halbuki, ABŞ-a qədəm qoyduğu ilk dövəmdə az qala Ə.Kərimli ilə nəfəs alırdı. Mütəmadi olaraq "Yurd" şefinin valını qoyub, köhnə bayatılarını təzə adı ilə onu dinləyənlərə sırımağa çalışırdı. Elə ki, bir məqamda Ə.Kərimli onun kisəsindən qrant oğurladı, üzünü döndü. Başladı Ə.Kərimlini asıb-kəsməyə. Aradabir Ə.Kərimlinin necə və hansı yollarla kimdən nə qədər qrant aldığı da TV-sində səsləndirdi. O gün isə AXCP NTK-nın sədri Aydın Əliyevi efrinə çıxaraq Ə.Kərimlini ağı yuyub, qara səndirdi. Başqa vaxtı olsa idi, AXCP-dən qovulan, lakin nizamnamə pozuntusu ilə barışmayaraq məhkəməyə müraciət edərək hüququnu bərpa edən A.Əliyevi "sifariş yerinə yetirən trol", "əb-ləh", "axmaq" və bu kimi Ə.Kərimliyə xoş gələ biləcək söz və ifadələrlə A.Əliyevi təhqir edib aşağıılmağa çalışdı. İndi isə fərqli situasiyadır və maraqları A.Əliyevin məsələsindən istifadə edib, Ə.Kərimliyə qarşı kampaniya aparmağa sövq edir. Kənardan baş verənləri izlədikdə, belə qənaətə gəlmək olar ki, bu hər iki məxluq vəhşi cəngəlliyin bir-birini parçalamaya hazır olan ünsürlərdir. Meydanda arasız-ara AXCP-nin fəal trollərindən olan Fuad Qəhrəmanlının görünməsi və S.Osmanqızını təhqiredici açıqlamalarla çıxış etməsi yanan alovun üstünə benzin çiləməsi təsiri bağışlayır. F.Qəhrəmanlı Ə.Kərimlinin demək istədiklərini troll olaraq dilə gətirərək S.Osmanqızına sual edir ki, niyə əvvəllər bir yerdə olduğu əqidə dostlarını indi tənqid edir?: "Sevinc Osmanqızını narahat edən, müxalifətə qarşı qəzəbli edən nədir? Niyə əvvəllər bir yerdə olduğu müxalifətə düşmən kəsilib?". Təbii ki, S.Osmanqızı F.Qəhrəmanlının sualına cavab vermək niyyətində deyil. Çünki indiki maraqları o suala cavab verməyə imkan vermir. Ə.Kərimli də eynilə S.Osmanqızını niyə hədəfə alıb, təhqir etməsinə aydınlıq gətirmək niyyətində deyil. Ümumilikdə isə, dağdıcı müxalifətin və xaricdəki antimillilərin fəaliyyət dairələri yalnız özəl maraqlar üzərində qurulub. Onlar üçün əqidə birliyi, məfkurə anlayışı deyilən bir şey yoxdur. Belə siyasətə gəliblər, bu cür də fəaliyyət göstərəcəklər.

İLHAM ƏLİYEV

FELYETON

Ölüm-qalım məsələsi

İllərdir, dünyada bir məsələ var, ölüm, ya qalım məsələsidir. Rəhmətlik Molla Nəsrəddin demişkən, bu məsələ təzə deyil, köhnədir, ancaq o dünya ilə əlaqəsi çox olduğu üçün dedik yenidən gündəmə gətirək, görək də, bəlkə bir nəticəsi olar.

Molla Nəsrəddin dövründə teleqraf, filan vardı, dərd yarı idi. Camaat giley-güzarını, söz-sovunu, təbrikini, təşəkkürünü o teleqrafın edirdi. Sən də onu alıb oxuyurdun, fikrini bildirirdin. Yeni ən azından hadisələrdən xəbərdar olurdu.

İndi bizdə belədir ki, telefon, televizor, internet, sosial şəbəkələr var, nə qədər istəsən, fərqli-fərqli, "maraqlı-maraqlı". İnsanlar da o sosial şəbəkələrin içərisində günlərlə, telefonlarda başaşağı saatlardır. Yazırsan ki, problem budur, ay camaat, təhlükə budur, ay oxudu ay camaat. Axı gəl görək, camaatın nəyinə lazımdır, durub biz qəzet əhlinin yazılarını oxuya. Onlar yazı formasını dəbdən düşmüş hesab edirlər. Bir də ki, gəlin əyri oturub, düz danışa da. Deməyə də utanıb yerə keçirəm, videolar var ki, onları qoyub sənin, mənim yazılarını oxuyacaqlar? Videolar var ki, onu izləyib ancaq gülür insanlar, köülləri açılır. Kimdir mənim, sənin yazılarna vaxt ayıran, oxuyan?

İndi belədir də, müasir dövrdür, müasir də tələbləri var. Açıq "Instagram"ından tutmuş "Facebook"una, "TikTok"una qədər, görün o videoların altında nə qədər şərh var. Bir də paylaşdığınız bir yazı göstərin ki, bir neçə ziyalı oxucudan başqa kimsə oxuya, sənə yaza ki, Allah köməyini olsun, sən ki, elə bizim dərd-sərimizdən yazmısan. Belədir də, durub camaata ağıl öyrətməyəcəyik ki. Onlar özləri bilir ki, o videoları baxmaq lazımdır, bizim yazdıq-

larımızı isə oxumaq lazım deyil.

Belə deyirəm, qəzetçilər narahat olar ey birdən. Narahat olmayın, onlar televizora, filana da baxmırlar ki, bizim yazdığımız oradakı jurnalistlərdən eşidərdik bari. Söhbət qəzətdən, jurnaldan, televiziyaadan getmir, söhbət insanların seçimindən gedir. Ola bilər ki, çox böyük təsadüflər nəticəsində bu yazını kimse oxuyar, ona görə də mətləbə keçim ki, sonra bəhanə etməsinlər ki, sən də çox danışırsan ey. Yazıram, sən Allah oxuyun. Xahiş edirəm oxuyun. Bu, sıradan bir məsələ deyil, ölüm-qalım məsələsidir.

Yaxşı, deyək ki, ay camaat, gözlərinizdən vaz keçmişiniz, onları qurban vermişiniz telefona, internetə. Özünüz bir yana, ta azyaşlı uşaqlarınız da eynəklə gəzir. Hələ yaxın gələcəkdə nələr baş verəcək, bunu da görəcəksiniz. Gəlin bir az da nə yediğinizdən danışaq. Nə yeyirsiniz?

Deyəcəksiniz ki, sənə nə var. Heç verilməli sualdır, nə yeyirsiniz? Nə yeyəcəyik ki, dükən-bazar doludur ərzaqla, tərəvəzlə, bir-birindən gözəl, cəlbedici. Gedib alıb gətiririk, dolduruq soyuducuya, yeyirik. Suala bax, nə yeyirsiniz. Yox bir, gəlin bu işimizə də qarışın. Kitab oxumursunuz, qəzet oxumursunuz, Azərbaycan filmlərini izləmişiniz, uşağınız belə geyindi, küçədə ucadan danışdı, məktəbdə özünü apara bilmədi, özünüz çox seriala baxırsınız, övladınızın tərbiyəsi ilə məşğul olursunuz, dediniz, deyə bildikcə, indi də keçmişiniz nə yeməyimizə? Gördüyünüz kimi yeyirik ki, ayaq üstündəyik də. Yeməyəydik, çox yəqin ki, o dünyada olardıq. Ta hər işə də qarışmayın ki? Bəsdir də, başımıza ağa kəsiləcəksiniz? Onu etməyin, bunu etməyin, belə olmayın, niyə belə olmalıdır? Bezdirdirsiniz ey adamı. İndi də nə yeyirsiniz. Nə yemirik ki, şükür Allaha.

İndi ki, bu qədər maraqlısınız, buyurun, görün nə yeyirik. Necə deyərək, gir bazara, quş südü tap. Bazarlar doludur ətlə, balıqla, toyuqla, yumurta ilə. Kənd toyuğu ayrı, broyları ayrı, budu, qanadı, içlatı, yumurtası ayrı. Bazar dolur, boşalır, istehsal var da, həm də sürətli. Yoxsa bu qədər tələbatı çatdırmaq olar? Kartof, soğan, sarımsaq, badımcın, bibər, pomidor, xiyar, göyərtili, nə bilim, hər cür tərəvəz var. Bazar- market doludur qışda yayda yetişən, yazda payızda yetişən meyvə-giləmeyvələrlə, ilboyu piştaxtalardan əskik olmayan tərəvəzlərlə. Göz istəyir ki, gözəlliyinə baxsın. Heç yayda elə tərəvəzlər olmur. Adamın üzünə gülür. Qış boyu heç turşu tutmağa ehtiyac yoxdur, təzə pomidor, xiyar, rəngbərəng bibərlər, göyərtili istənilən qədərdir. Qatıq, süd, pendir, şor, kərə yağı nə qədər istəyirsən. Maşallah, görün nə qədər süd istehsal olunur ki, süd məhsulları ayaq tutub yeyir.

Marketlər doludur ərzaqla. Nə istəsən, ala bilməzsən? Yerlisi də var, xaricdən gələn də. Biz də qədrimizi bilirik, xaricdən gələn alırıq. Niyə? Çünki insanı yaxşı qidalamaq yaşadır. Niyə də ki, almayaq, bir dəfə gəlirik dünyaya. Nə üçün süfrəmizə istədiyimiz məhsulu qoymayaq? Bunun düyüsü, mərciməyi, noxudu var, kərə, günəbaxan, qarğıdalı yağları var. Hansının rəngi gözəldir, görünüşü böyükdür, xaricdən gəlib, ondan alırıq. Yağlar da ki, həm təmiz, keyfiyyətli, həm də qiymətləri münasib. Məsələn, kərə yağı var ki, qiyməti 5 manata, günəbaxan, qarğıdalı yağları var 6-8 manata. Belə götürəndə 1 kiloqram kərə, 1 litr günəbaxan, qarğıdalı yağları üçün heç xammalı bu qiymətə almaq olmaz. Çox razıyıq qiymətlərdən də, keyfiyyətdən də. Şükür Allaha, süfrəmiz də ki, doludur.

Vallah cavabımı necə aldım, nitqim qurdu. Düşünürəm ki, düz deyirsiniz, həqiqəti deyirsiniz. Haqlısınız. Əlbəttə, insan yeməyə, ölər.

Ancaq mən yuxarıda söylədiyim kimi, ölüm-qalım məsələsindən danışacağam. Adı GMO idi. İndi ki, siz hər məsələni özünüz çox yaxşı bilirsiniz, bazar-marketlərdən, məhsulların keyfiyyətindən çox razısınız, çox vaxt sözmüzdən də inciyirsiniz, o söhbəti heç açmıram. Bircə yazı qaydaları xətrinə bu ixtisar sözün mənasını yazmaq istəyirəm: Genetik modifikasiya olunmuş məhsullar. Vəssalam.

Mətanət Məmmədova

"Qərb Cənubi Qafqaza yenidən "od vurmaq" üçün fürsət gözləyir"

"Azərbaycan, Türkiyə və digər ölkələrin BRIKS-ə qoşulması bütün tərəflərə fayda verəcək, Şərqi ölkələrini Qərbin asılılığından xilas edəcək"

Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının MDB İşləri, Avrasiya İnteqrasiyası və Həmvətənlərlə Əlaqələr Komitəsinin sədri Leonid Kalaşnikov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində, Azərbaycan və Türkiyənin BRIKS-ə qoşulmaq üçün niyə müraciət etməsini, eləcə də Bakı ilə İrəvan arasında sülh sazişinin perspektivləri şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Leonid İvanoviç, Şərqi İqtisadi Forumunda Vladimir Putin bir daha qeyd etdi ki, bu gün dünya iqtisadiyyatında əsas tendensiya ondan ibarətdir ki, əsas işgüzar əlaqələr, ticarət yolları və ümumiyyətlə, bütün inkişaf vektoru getdikcə daha çox Şərqi və Qlobal Cənubi doğru yönəlir. Siz bu mövzunu və Avrasiya məkanının perspektivlərinin müzakirə olunduğu Şərqi İqtisadi Forumunun sessiyalarında iştirak etdiniz. Bu günlərdə məlum olub ki, Azərbaycan və Türkiyə BRIKS-ə üzv olmaq üçün ərizə verib. Bakı və Ankaranın bu addımlarının səbəbi nədir?

- Bu, onu deməyə əsas verir ki, həm Azərbaycan, həm də Türkiyə Vladimir Putinin qeyd etdiyi siyasi proseslərdə və iqtisadiyyatdakı tendensiyaları mükəmməl başa düşür. Bu gün BRIKS kimi birliklər Qərbin təzyiqindən və diktaturasından azad olmağa çalışın formatlar kimi aktualıq qazanır. Getdikcə artan müstəqil siyasət yürütmək istəyində olan dövlətlərin fonunda BRIKS daha da güclənir. BRIKS dövlətləri dünya ərazisinin dördü birini tutur və planetin əhalisinin 40 faizindən çoxunun məskunlaşdığı yerdədir. Və bu gün getdikcə daha çox ölkə anlayır ki, Qərbin təzyiqləri və sanksiyaları qarşısında öz bazarlarını təmin etmək və ümumi bazarlar yaratmaq lazımdır. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının inkişafı ilə birlikdə bu, müxtəlif sahələrdə dövlətlərin konsolidasiyasına kömək edəcək.

Etiraf etmək lazımdır ki, BRIKS, əlbəttə ki, hələ də inkişaf etdirilməli və gücləndirilməli olan formatdır, lakin o, sürətlə irəliləyir. Məsələn, onun parlament formatını yaratmaq lazımdır. BRIKS-in parlament assambleyası yaradılsaydı, məsələlər daha tez həll olunardı. Ona görə də BRIKS çərçivəsində gələcəkdə assosiasiyaya üzv ölkələrin xeyrinə xidmət edəcək mexanizmlər hazırlamaq lazımdır. Bu günə qədər 30 dövlət BRIKS-də maraqlı olduğunu

bəyan edib. Bu böyük rəqəmdir.

Rusiya dost Azərbaycanın BRIKS-ə qoşulmaq üçün real şansı var. Üstəlik, bütün BRIKS Rusiya və Azərbaycan ərazilərindən keçən Şimal-Cənub neqliyyat dəhlizinin tam şəkildə həyata keçirilməsində maraqlıdır. Bunu nəzərə alaraq hesab edirəm ki, Azərbaycan bu beynəlxalq birliyə qoşulmaqla ən nüfuzlu üzv dövlətlərdən birinə çevrilə bilər. Logistika çox vacib aspektdir. Və bu gün Qərb dövlətlərə təzyiq etmək üçün bundan istifadə edir. Yaxın vaxtlara qədər Rusiyanın iştirak etdiyi bir çox logistik marşrutlar Qərb ölkələrindən keçirdi. Lakin Rusiya ilə Qərb arasındakı münasibət belə qarşılıqlı əlaqəni problemli edib. Əgər Şimal-Dəniz Yolu və Şimal-Cənub dəhlizi tam işləsə, Qlobal Cənub, Şərqi ölkələri və biz fəal şəkildə qarşılıqlı fəaliyyət göstərsək, bu, artıq Qərb logistikasından asılılıq vəziyyətini dəyişəcək.

- Cənubi Qafqaz Avrasiyanın təhlükəsizliyi və inkişafı baxımından vacib regiondur. Vla-

dimir Putin bu yaxınlarda Azərbaycanda dövlət səfərində olub. Digər məsələlərlə yanaşı, Rusiya və Azərbaycan liderləri Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı vəziyyəti müzakirə ediblər. Lakin görürük ki Moskvanın müttəmədi olaraq danışdığı kimi, Qərb bu prosesə müdaxilə etməyə cəhd etməkdə davam edir. Sülh müqaviləsi üçün hansı perspektivlər var?

- Rusiya və Azərbaycanın Cənubi Qafqaz və Xəzər regionunda mövqeləri çox əhəmiyyətlidir. Bu və ya digər dərəcədə Ermənistan-Azərbaycan probleminin həlli ilə bağlı ortaq mövqe də vacibdir. Qeyri-region ölkələrinin Ermənistan-Azərbaycan nizamlaşmasına cəlb edilməsinə yönəlmiş bütün cəhdlər əsaslı şəkildə müsbət nəticə verə bilməz.

Bəziləri ATƏT-in Minsk Qrupu adlanan qurumun rəsmi, qanuni ləğvindən imtina etməyə çalışır. Niyə? Aydın deyil. Üstəlik, bu qrup

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün heç nə etməyib. Kənar oyunçular hələ də bölgəyə yenidən "od vurmaq" fürsətini gözləyirlər. Yalnız regiondakı ölkələr- Azərbaycan, Ermənistan, Rusiya qərar verə bilər. Qeyri-regional oyunçuların etdikləri hər şey yalnız öz dar eqoist maraqlarını həyata keçirmək üçün olandır. Makronun Cənubi Qafqazla

sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası ilə məşğul olmalıyıq. Bu çətin və eziyyətli prosesdir. Onlar elə bilirlər ki, fransızlar respublikanın sərhədlərini qoruyacaqlar? Yox. Fransa Zaqafqaziyada vəziyyətlə bağlı heç nə müəyyən edə bilməz. Bəli, hətta Avropa da bu gün Makronun rəhbərliyi altında ola bilməz.

bağlı "Napoleon planları" var. O, öz ölkəsində asayışı bərpa edə bilmir. Küçələrdə ona etiraz edənler var. Amma o, Transqafqazda oynamağa davam edir, lakin onun bu oyunda qalib gəlmək şansı yoxdur.

Azərbaycana dövlət səfərindən və Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normalaşması məsələsini müzakirə etdikdən sonra Vladimir Putin Nikol Paşinyana zəng edib. Və çox güman ki, o, Azərbaycan lideri ilə müzakirə olunan mövqeyi çatdırıb. Vəziyyət məxfi şəkildə müzakirə olunur. Vladimir Putin və İlham Əliyev Bakı ilə İrəvan arasında real sülhün bərqərar olması üçün yollar axtaracaqlar.

İrəvanın Moskvanın vasitəçiliyindən imtina etməsi və eyni zamanda Qərbi heç olmasa müəyyən perspektivlərə cəlb etməyə çalışması taktikasını düzgün hesab etmirəm. Sağlam ölkələrə çatmayan yeganə şey Cənubi Qafqazda fransızlar və amerikalılar idi. Təbii ki, biz Ermənistanın mövqeyinə hörmət edirik. Ancaq bu, özünəməxsus yanaşmadır, İrəvandan vaxtaşırı Moskva deyirlər ki, biz bunu istəyirik, amma bunu istəmirik, burada siz bizi qoruyun, amma biz Qərbin bizi müdafiə etməsini istəyirik. Bu gün KTMT-dəyik, sabah KTMT-də deyilik. Bu, tamamilə qeyri-ciddidir. Rusiya isə bütün bunları görür.

Onlar daim şikayətlənirlər ki, Rusiya Ermənistanın sərhədlərini qoruyub, sərhəd delimitasiyası aparılmayıb. Bu o deməkdir ki, əslində sərhəd mövcud deyil. Mən dəfələrlə uzun müddət demişəm ki,

Əminəm ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhün bərqərar olmasının alternativləri yoxdur. Hər hansı başqa ssenari prinsipinə yaxın heç nəyə gətirib çıxara bilməz. Bəzi insanlar xəyal edirlər: indi silahlanacaqlar və nəse qazanacaqlar. Bəs nəyi fəth edəcəklər... Kim döyüşmək istəyər?! Bunu heç kim etməyəcək. Bu dəlilik olardı.

Rusiyanın mövqeyi kimin kimi sevib-sevmədiyinə, kimin hara baxıb-baxmadığına, hansı ölkənin hansı dinə etiqad etməsinə deyil, hamımızın- Rusiya, Azərbaycan, Ermənistan- qonşu olduğumuz əsaslandır. ölkələr. Bu o deməkdir ki, biz qonşu kimi yaşamalıyıq. Bu isə sülh, inam, təhlükəsizlik deməkdir. Bu, Bakı ilə İrəvan arasında sülh və dövlətlərarası münasibətlərin qurulması haqqında müqavilə bağlansa, təmin edilə bilər. Rusiya buna hər cür töhfə verəcək.

Azərbaycan və Ermənistanın Aİİ və BRIKS kimi regional strukturlarda iştirak etməsi məntiqli olardı. Belə strukturlar, həm Azərbaycanın, həm də Ermənistanın onlarda iştirak mövqelərinin yaxınlaşmasına çox kömək edərdi. Siyasi iradə olarsa bütün məsələlər qonşuluqda həll oluna bilər. Almaniyə və Fransa vuruşdular, vuruşdular, amma indi dostdurlar. Və belə misalların sayı kifayət qədərdir. Sadəcə barışmaq üçün yollar axtarmaq lazımdır. İlham Heydəroviç Əliyev ölkənin məsuliyyətli rəhbəri kimi onları fəal şəkildə axtarır.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Uşağını döyənlər necə cəzalandırılmalıdır?

VƏKİL AÇIQLADI

Ötən gün Xudatda anası tərəfindən azyaşlı döyülərək xəstəxanaya aparılıb. Səbəb də onun dərslərini oxumaması olub. Belə analara qarşı hansı hüquqi tədbirlər görülməlidir? Onlar necə cəzalandırılmalıdır? SİA mövzu ilə bağlı vəkil Turan Abdullazadə deyib: "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsinə əsasən, Valideynlərin və ya digər şəxslərin uşaqlarla qəddar rəftara yol verməsi, onlara qarşı psixi və fiziki zor tətbiq etməsi, uşaqların hüquqlarını pozması Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada valideynlik hüquqlarından məhrum edilməyə, habelə inzibati və ya cinayət məsuliyyətinə səbəb olur.

Həmin qanuna əsasən, valideynlərin uşağın tərbiyəsində bərabər hüquq və vəzifələri vardır. Onlar uşağı sağlam böyütməli, ümumbəşəri və milli dəyərlər əsasında tərbiyə etməli, müstəqil həyata hazırlamalılardır. Uşağın qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsi, onun maddi və mədəni tələbatlarının təmin edilməsi, hüquq və mənafelərinin mühafizəsi valideynlərin əsas vəzifələridir.

Ailə Məcəlləsinin 58.2-ci maddəsinə əsasən, valideynlər uşaqlarının tərbiyəsinə, sağlamlığına və onların psixi, fiziki, mənəvi inkişafına görə məsuliyyət daşıyırlar. Valideynlik hüquqlarını həyata keçirərkən uşaqların hüquq və mənafelərinə ziyan vuran valideynlər qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Uşağın hüquqları və qanuni mənafeləri pozulduqda, o cümlədən valideynləri (onlardan biri) uşağın təhsili, tərbiyəsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirmədikdə və ya valideynlik hüquqlarından sui-istifadə etdikdə, uşaq öz hüquqlarını qorumaq üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına, 14 yaşına çatdıqda isə məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdir.

Ailə Məcəlləsinin 64-cü maddəsinə əsasən, valideynlər (onlardan biri) valideynlik hüquqlarından aşağıdakı hallarda məhrum

edilə bilərlər:

- 1) öz valideynlik vəzifələrini yerinə yetirmədikdə;
  - 2) alimenti qəsdən ödəmədikdə;
  - 3) heç bir üzrlü səbəb olmadan uşağı doğum evindən və yaxud hər hansı sosial xidmət müəssisələrindən götürməkdən imtina etdikdə
  - 4) valideynlik hüquqlarından sui-istifadə etdikdə;
  - 5) uşaqlara qarşı məişət zorakılığı ilə bağlı hərəkətlər törətdikdə
  - 6) xroniki alkoqol və narkomaniya xəstəsidirsə;
  - 7) uşaqların və ya ərinin (arvadının) sağlamlığına və ya həyatına qarşı qəsdən edilmiş cinayət törətdikdə;
  - 8) uşaqlara qarşı cinsi istismar və ya cinsi zorakılıqla bağlı cinayət törətdikdə
- Valideynlik hüquqlarından məhrum etmə məhkəmə qaydasında həll edilir".

Ayşən Vəli

"Barselona"dən yeni transfer

ELAN

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının Aparatı tərəfindən 25.02.2008-ci ildə Tağıyeva Mayisə Musa qızının adına verilmiş 024793 nömrəli order itdiyi üçün etibarsız sayılır. ***

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının Aparatı tərəfindən 25.02.2008-ci ildə Tağıyeva Gülnadə Salman qızının adına verilmiş 024794 nömrəli order itdiyi üçün etibarsız sayılır. ***

"Son dəqiqə" mətbəsinə işçi tələb olunur. Əlaqə nömrəsi: 050 313 95 43 - Xəlil bəy

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Kolleclərə qəbul olanlar üçün qeydiyyat başlayıb

Sentyabrın 10-da ümumi orta təhsil bazasından orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul olunanlar üçün qeydiyyat prosesinə start verilib. SİA xəbər verir ki, bu barədə Elm və Təhsil Nazirliyi məlumat yayıb. Bildirilib ki, qəbul olunan şəxslər <https://portal.edu.az/> platformasında "Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə təhsiləlan qeydiyyatı" xidmətini seçməklə müraciət edə bilərlər.

Qeyd edək ki, elektron sistem üzrə qeydiyyat 17 sentyabr saat 18:00-da başa çatacaq.

Baş redaktor: Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700